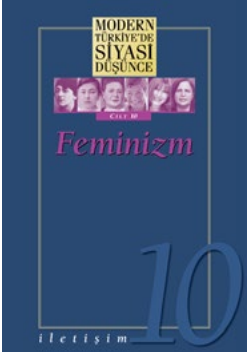

gazete duvar

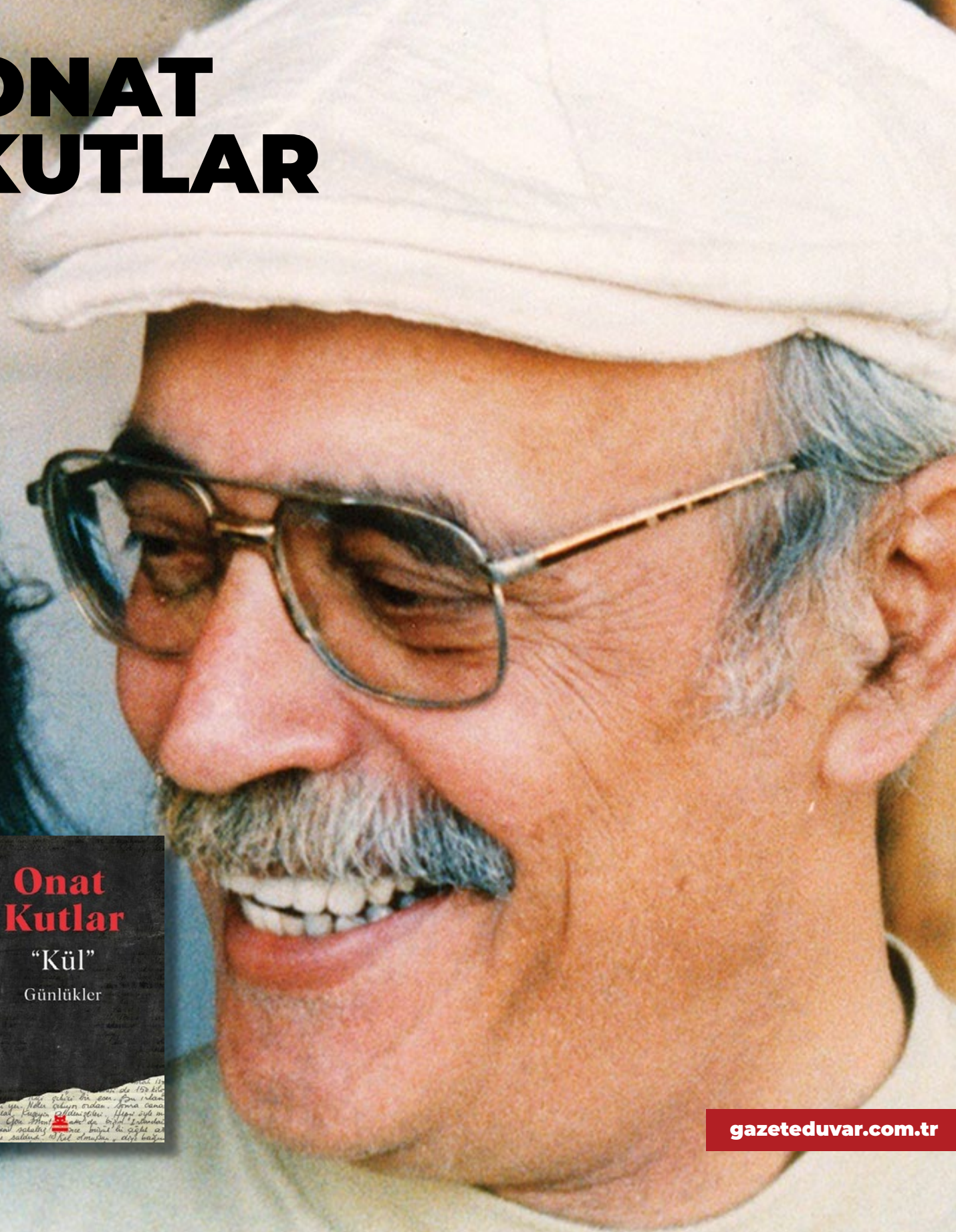
kita**P.**

SAYI: 137 YIL: 3

Modern Türkiye'de
Siyasi Düşünce -
Feminizm
İletişim
Yayınları'ndan...

ONAT KUTLAR

**Onat
Kutlar**

“Kül”

Günlükler

...an ile 1978'de
...bir gün vatan
...Halkın sesi olan. Onat Kutlar
...Kutlar'ın yazdığı. Her yıl
...Onat Kutlar'ın bir kitap
...Bunlar sadece bir kitap değil
...Onat Kutlar'ın bir kitap değil

gazeteduvar.com.tr

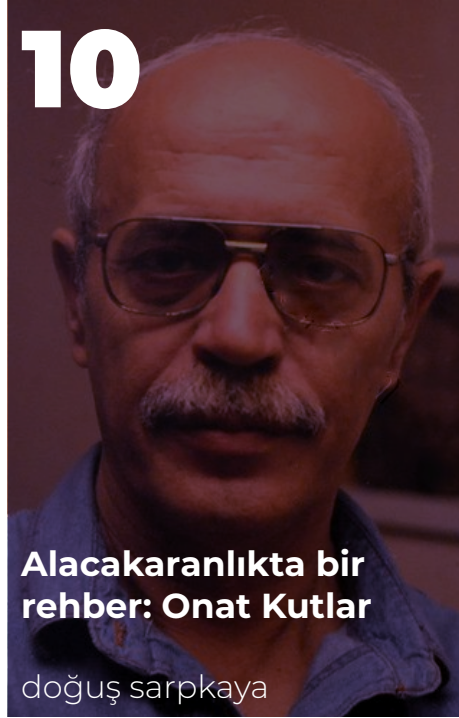
ONAT KUTLAR

4

Onat Kutlar'ın külleri arasında

metin yetkin

10

Alacakaranlıkta bir
rehber: Onat Kutlar

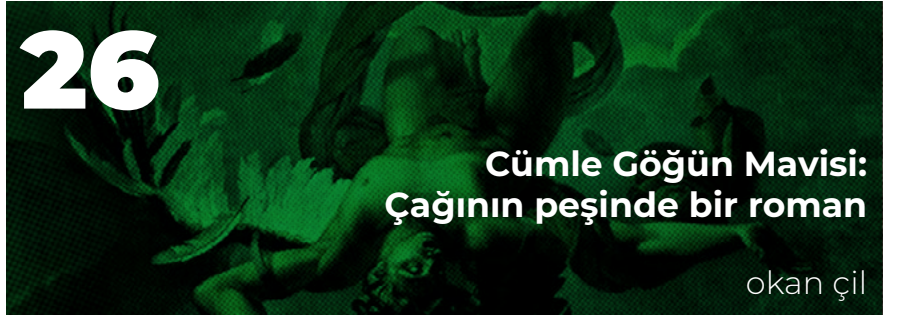
doğuş sarpkaya

15

Mirian Goldenberg:
Özgürleşmek için mücadele
eden her kadın ilham veriyor

nuray önoğlu

26

Cümle Gögün Mavisî:
Çağının peşinde bir roman

okan çil

34

Çağın derdi: Aptallarla
Ne Yapmalı?

soner sert

38

Ölümüne ölüm, yaşasın
yaşam!

gürer mut

Yayın Sahibi
AND Gazetecilik ve Yayıncılık,
San. ve Tic. A.Ş. adına
Vedat Zencir

Genel Yayın Yönetmeni
Ali Duran Topuz

İcra Kurulu Başkanı ve
Sorumlu Yazı İşleri Müdürü
Ömer Araz

Yazı İşleri Müdürü
Anil Mert Özsoy

Grafik Tasarım
Özgür Akkaya

Katkıda Bulunanlar

Metin Yetkin, Nuray Önoğlu,
Ezgi Sivrikaya, Doğuş Sarpkaya,
Gürer Mut, Okan Çil, Soner Sert

Yönetim Yeri:

Maslak Mahallesi Ahi Evran Cad. Nazmi Akbacı
İş Merkezi 233-234 Sarıyer/İstanbul
Santral (212) 3463601, Faks (212) 3463635
e-mail: info@gazeteduvar.com.tr

Duvar Kitap'ta yayımlanan yazı, haber
ve fotoğrafların her türlü telif hakkı AND
Gazetecilik ve Yayıncılık Sanayi ve Ticaret A.Ş.'ye
aittir. İzin alınmadan, kaynak gösterilmeden ve
link verilmeden iktibas edilemez.

Merhaba,

Bu hafta kapağımıza Onat Kutlar'ı taşıdık. Kutlar'ın Paris, Valensiya, Barselona, Frankfurt ve Cenova şehirlerinde tuttuğu notlar 'Kül/Günlükler' adıyla Kırmızı Kedi Yayınları tarafından okurla buluştu. Kutlar'ın hem sanatsal izleğini anlamak hem de iç dünyasına dair fikir sahibi olmak için 'Kül/Günlükler' değerli bir kaynak niteliği taşıyor.

Yine Kutlar'ın, çok yönlü bir entelektüel olmasının etkisiyle, bazı verimlerinin yeterince öne çıkmadığını söylemek mümkün. Mesela denemeleri; öyküleri, senaryoları, şiirleri ve sinema yazıları kadar bahis konusu edilmez. Oysa Onat Kutlar'ın kaleminin kıvraklığını en duru hâlde göreceğimiz eserleri denemeleridir.

Metin Yetkin ve Doğu Sarpkaya Onat Kutlar'ın metinleri üzerine yazdı.

Mirian Goldenberg'in 'Salla Gitsin' adlı kitabı Fol Kitap tarafından yayımlandı. Aynı zamanda kitabın da çevirmeni olan Nuray Önoğlu Goldenberg ile söyleşti.

Ayhan Koç'un son çalışması 'Cümle Göğün Mavisi' İthaki Yayınları etiketiyle raflardaki yerini aldı. Toplumsal meseleleri odağına alan roman postmodern denemelerle de dikkat çekiyor. Okan Çil, Koç ile edebi yolculuğunu konuştu.

Maxime Rovere'nin son kitabı 'Aptallarla Ne Yapmalı? – Onlardan Biri Olmamak İçin' Kolektif Kitap tarafından yayımlandı. Doğaçlama nasihatler biçimindeki, yazarın deyimiyle "etkileşimsel etik" içeriğindeki denemeler, çağın en güncel meselelerinden birini odağa alıyor. Soner Sert inceledi.

Ray Fawkes'in grafik romanı 'Tek Ruh', Karakarga Yayınları tarafından yayımlandı. Gürer Mut, grafik romanın inceliklerine değindi.

Marifet iltifata tabidir.

İyi okumalar.

Anıl Mert Özsoy

Önceki sayıda;
Şermin Yaşar...

Ailenin ekip biçtiği hayatlar:
Deli Tarla

Onat Kutlar'ın külleri arasında

Onat Kutlar'ın Paris, Valensiya, Barselona, Frankfurt ve Cenova şehirlerinde tuttuğu notlar 'Kül/Günlükler' adıyla Kırmızı Kedi Yayınları tarafından okurla buluştu. Kutlar'ın hem sanatsal izleğini anlamak hem de iç dünyasına dair fikir sahibi olmak için 'Kül/Günlükler' değerli bir kaynak niteliği taşımakta.

metin yetkin

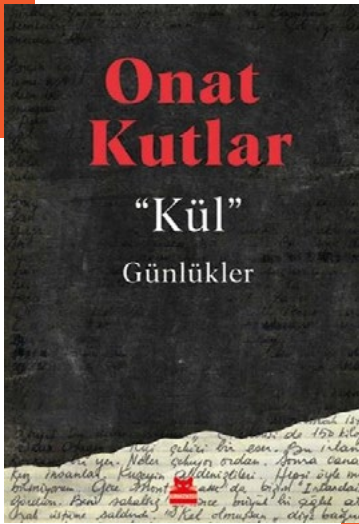

1936 yılında doğan Onat Kutlar küçük yaşta şiir ve öykü türleriyle edebiyata atıldı. Daha sonra ilk kitabı 'İshak' ile 1960 yılında Türk Dil Kurumu Öykü Ödülü'ne layık görüldü.

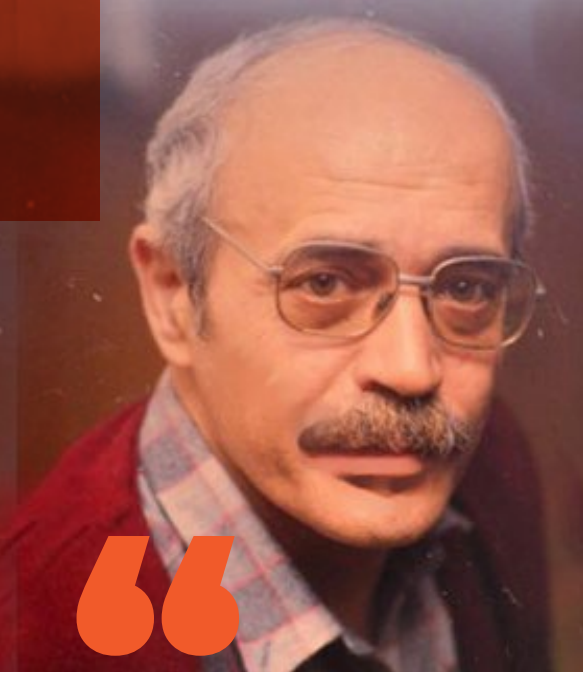
Özellikle edebiyat ve sinema alanında büyük katkıları olan Onat Kutlar'ın 1962 yılında Paris, Valensiya, Barselona, Frankfurt ve Cenova şehirlerinde şubat-temmuz ayları arasında geçirdiği dönemde aldığı notlar Kırmızı Kedi Yayınları tarafından 'Kül/Günlükler' adıyla yayımlandı. Kitap, Onat Kutlar'ın hem sanatsal izleğini anlamak hem de onun iç dünyasına adım atmak için bir kaynak niteliğinde.

1936 yılında doğan Onat Kutlar küçük yaşta şiir ve öykü türleriyle edebiyata atıldı. Daha sonra ilk kitabı 'İshak' ile 1960 yılında Türk Dil Kurumu Öykü Ödülü'ne layık görüldü. Fethi Naci, "Adam Öykü" dergisinde "Onat Kutlar'ın Hikâyeleri" başlığını taşıyan yazısında bu kitabın büyümlü gerçekçilik akımının ilk meyvelerinden biri olduğunu söylemekte: "Onat'ın yaptığını Márquez yapınca buna 'büyümlü gerçekçi' diyorlar. Márquez'in adını bile duymadığımız yıllarda (Sanırım o yıllarda Kolombiya'da da tanıyanı pek yoktu!) yirmi yaşlarında Onat Kutlar, Türkiye'de, büyümlü gerçekçiliğin (O yıllarda bu terim de bilinmiyordu!) ilk örneğini veriyordu."

Nitekim bu terimin ilk defa 1925 yılında Alman eleştirmen Franz Roh tarafından zikredildiği göz önüne alınırsa Naci'nin tespiti yanlış sayılmayacaktır. Bu noktada durmakta fayda var zira büyümlü gerçekçilik akımı fantastik yazınla dirsek temasında gözükmese de farklı bir izleği vardır. Fantastik, gerçeğin sınırlarından taşar, yepyeni bir anlatı olarak karşımıza çıkar fakat büyümlü gerçekçilik ismiyle müsemma olarak bu sınırı aşmaz tam serhatte durur. Mitlerden, efsanelerden, masallardan beslenir çünkü bu türler kolektif bilinç dışının anonim ürünleri olduğundan özünde daha derin bir gerçekliğe sahiptir. Günlüklerde de "MYTHOS, FANTEZİ OLMAMALI. GERÇEKLİĞİ YİTİRME MELİ" diye büyük harf-

Kül Günlükler, Onat Kutlar, 112 syf., Kırmızı Kedi, 2020.

Yalnız sonsuz sevgiyi anlatmayı düşünüyorum. Duran, büyüyen o uçsuz gölde benim yerim nedir ki? Yaşama sürüp gidecektir. İşim bu masalı anlatmak.”

lerle bu ilişkinin altını çizer Kutlar. Zaten yazar, “gizli mesleğim” olarak nitelediği mesleğin “Pan mesleği” olduğunu söylemekte, mitik anlatıya göz kırparak kendini bir masal anlatıcısı olarak görmektedir.

“Yalnız sonsuz sevgiyi anlatmayı düşünüyorum. Duran, büyüyen o uçsuz gölde benim yerim nedir ki? Yaşama sürüp gidecektir. İşim bu masalı anlatmak.” (s.33)

Pan, Yunan mitolojisinde satirlerin ve çobanların yarı keçi yarı insan suretindeki tanrısıdır. Aynı zamanda hedonizmin de simgesidir. Zaten sonsuz sevgiyi anlatmanın peşinde olan Kutlar, çilecilikle bağlantılı olan her yola karşıdır. “Cynique davranış. İğreniyorum. Humour’la bile ilgisi yok.” (s.40) Başka bir yerde de Hıristiyan çileciliği olan ascétisme’e ve mistisizme karşı olduğunu belirtir. Bu bağlamda, “oyun” kavramından hareket eden sinema ve tiyatrodan etkilenmektedir.

“Tiyatro konusunu düşünmem, bir yazar olarak sanat eserini kavrayışına bazı yenilikler getirdi. Romanla birlikte giriştiğim bir çeşit ayıklama işine yepyeni bir ışık düştü. Şunu düşünüyorum: Eskiden hikâye yazarken sık sık başvurmaktan korkmadığım image ve tasvir dokusu eserime istemediğim halde bir çeşit yapaylık daha doğrusu ‘litteraire’ görünüş karıştırıyordu. Romanla birlikte bu durumu kesin olarak önlemek gerçeği ortaya çıktı.” (s.77)

“Ve romancılık her zaman her şeyden önce bir anlatıcılıktır. İşte oyun sanatı bana ‘edebiyat’ olandan kurtulma konusunda yepyeni bir kesinlik getirdi.” (s.78)

Tiyatro konusunu düşünmem, bir yazar olarak sanat eserini kavrayışıma bazı yenilikler getirdi. Romanla birlikte giriştiğim bir çeşit ayıklama işine yepyeni bir ışık düştü. Şunu düşünüyorum: Eskiden hikâye yazarken sık sık başvurmaktan korkmadığım image ve tasvir dokusu eserime istemediğim halde bir çeşit yapaylık daha doğrusu ‘litteraire’ görünüş karıştırıyordu. Romanla birlikte bu durumu kesin olarak önlemek gerçeği ortaya çıktı.”

Bu etki Kutlar’ın edebî olandan ve edebiyat sayılandan kurtulma çabasından kaynaklanır. Hatta dönemin roman sanatına yeni bir isim bulur: Anlatıcılık sanatı. Ona göre yazarın kişiliğine sıkı sıkıya bağlı olan yaratılar edebiyat değildir. Edebiyata ulaşmak için önce onu yıkmak gerekir. Böylece, günlük metinlerinden yazarın poetikası hakkında fikir edinme şansını buluruz.

Temas edilmesi gereken bir diğer husus da bizzat günlük türünün kendisidir. Bugün hâlâ amfilerde “ikincil kaynaklar” olarak öğretilen bu türün tarihe ışık tuttuğu noktayı iyi saptamalı zira 19. yüzyıldan kalma tarih yazımı kuramı tarihçiye kabaca şu ödevi verir: Tarihçi boş bir kafayla arşive girer, belgeleri okudukça kafasında bir fikir şekillenir ve bunu yazıya döker. Ancak bu görüş zamanla yıkılacaktır çünkü arşiv kaynaklarında halka yer verilmez, yani tarihin asıl öznesi eksiktir. Zamanla tarih edebiyat, sosyoloji, antropoloji gibi bilimlerle farklı yazım biçimleri kazanır. Özne sorunsalı kapsamında anı, günlük, mektup gibi türler ön plana çıkar. Bu sefer de “İnsan günlük tutarken ne kadar dürüsttür?” sorusu öne çıkar. Bu türlerin doğruluğu sorgulanır. Sorunun cevabı olmasa da yüzyıllardır devlet eliyle yok edilen, değiştirilen hatta yeniden yazılan arşiv kayıtlarının doğru olduğu kadar doğrudur, desek yanlış sayılmaz. Kutlar da bunun farkındadır:

“Kimi günler günlükte bazı oyunlar yapıyorum. Tembellik yüzünden. Gördüğüm, yaşadığım bazı şeyler bana bu konudaki düşünceleri not etmek isteğini verince hemen oturup yazmalıyım değil mi? Oysa böyle yapmıyorum. Tembellik, başka şeyler not almayı sonraya bıraktırıyor. Aradan zaman geçince de, örneğin 20 Haziran’da, 17 Haziran’a değgin olaylardan söz açmak hoşuma gitmiyor. İşte o zaman bir oyun oynuyorum: Deftere 20 Haziran yerine 17 Haziran tarihini atıp olayları o gün yaşamışım gibi anlatıyorum.” (s.79)

Türkiyeli her aydın gibi Batı-Doğu kıyası içerisinde bulur kendini. Batı'dan öğrendiklerini sorgular. Öncelikle Batı "uygarlığı" ülküsüne karşıdır, hatta bu ülkeye kapılmayan, aksine karşı duran Gogol, Dostoyevski ve Tolstoy'u över. Ne Camus ne de Sartre hayranıdır, hatta insanın cehenneminin öteki değil, kendisi olduğunu söyleyerek Sartre'i inceden hicveder. Onun meselesi zihnin sorunlarına saplanıp kalmadan ortaya bir fiiliyat dökmektir.

Bu farkındalık onun kişisel bir tarih bırakma arzusundan ileri gelir. Okuru bunu düşünmeye sevk eden ise yazarın bazı isimleri gizli tutmasından. Bu gizlilik, Kutlar'ın günlüklerinin bir gün yayımlanacağını öngörmesiyle açıklanabilir sadece. Yine de iç dünyasıyla ilgili okurdan saklamadığı iki duygu ön plana çıkar. İlki anne sevgisidir ki annesinden mektup alamayınca epey kederlenir. Hatta ona duyduğu sevgi bazen Anadolu ağzıyla "anam" diye dökülür kaleminden. İkinci duygu ise Sevil'e (Akdoğan) duyduğu aşktır. Bunu sık sık zikreder, onunla evlilik hayali kurarak bir an evvel yanına dönmek ister. Barse-lona'da "Hotel Paris-Sevilla" tabelasını görünce kalemi yine coşar:

"Muştular gülüm, geliyorum. Ne çok anlatılacak şey var sana." (s.65)

Son olarak, Türkiyeli her aydın gibi Batı-Doğu kıyası içerisinde bulur kendini. Batı'dan öğrendiklerini sorgular. Öncelikle Batı "uygarlığı" ülküsüne karşıdır, hatta bu ülkeye kapılmayan, aksine karşı duran Gogol, Dostoyevski ve Tolstoy'u över. Ne Camus ne de Sartre hayranıdır, hatta insanın cehenneminin öteki değil, kendisi olduğunu söyleyerek Sartre'i inceden hicveder. Onun meselesi zihnin sorunlarına saplanıp kalmadan ortaya bir fiiliyat dökmektir. Burada sıkça alıntı yaptığı Bergson'un sezgicilik felsefesine, Nietzsche'nin Dionysos diyalektiğine yaklaşır. Bergson'a göre özgür hareket gücünü zamanın yaratıcı etkisinden alırken, Nietzsche de uyumun, nizamın tanrısı Apollon'un karşısına şarabın, tutkunun tanrısı Dioynsos'u koyarak bir diyalektik inşa eder. Kutlar, "Özgürlük dışımızdaki dünyaya açılmamızla başlar. Benim dışımdaki dünyaya açılışım tutku ile oluyor. Seviyorum, kızıyorum, coşuyorum" diyerek bunu ifade eder. Evrende mantıksal bir düzen olmadığını, psikolojiyi de

Türkiye’de nelerle karşılaşacağımı hiç bilmiyorum. Ama doluyum, güçlüyüm, kararlıyım. Bu kez kendimden başka dayanağım olmadığını bilerek gidiyorum. Hepsinin üstesinden geleceğime güvenim var.”

aşan bir tutkunun evreni ayakta tuttuğunu söyler. Buradan hareketle sarsıcı bir Batı-Doğu kıyası yapar günlüklerin sonuna doğru:

“Türkiye’de nelerle karşılaşacağımı hiç bilmiyorum. Ama doluyum, güçlüyüm, kararlıyım. Bu kez kendimden başka dayanağım olmadığını bilerek gidiyorum. Hepsinin üstesinden geleceğime güvenim var. Batı’nın bana kazandırdığı tek şey bu sanıyorum: Yaşamaya sıkı sıkıya yapışık bir experience (burada yaşantı sözü anlatmıyor sanırım). Bu experience’in en önemli yanı da ayrıca özel olarak “açık davranma” alışkanlığını getirmesi oldu. Türkiye’de bu çok güçlü. O Doğulu iki yüzlülüğü içinde başka türlü davranmak hemen hemen imkânsızdı. Şimdi sözümü sonuna kadar söyleyebiliyorum. Bu da yeter!” (s.83)

Gerçekten de yazar 30 Aralık 1994’te The Marmara otelindeki saldırıda ağır yaralanıp 11 Ocak 1995’te hayata gözlerini yumana kadar sözlerini sonuna kadar söylemiştir. Ardında ‘İshak’ isimli öykü kitabı, ‘Sinema Bir Şenliktir’, ‘Yeter ki Kararmasın’, ‘Bahar İsyancıdır’ isimli deneme kitapları ‘Peralı Bir Aşk İçin Divan’, ‘Unutulmuş Kent’ isimli şiir kitaplarıyla ‘Hakkârî’de Bir Mevsim’, ‘Hazal’, ‘Yusuf ile Kenan’ gibi senaryolar ve daha nice eser bırakmıştır. Fransa’da Sanat ve Edebiyat nişanına layık görülen yazar, Türk Sinematek Derneği, İstanbul Film Festivali Düzenleme Kurulu, İstanbul Kültür ve Sanat Vakfı gibi mecralarda çalışmıştır. Gerek sinema gerek edebiyat alanlarında Türkiye sanatına bunca katkı sağlayan Onat Kutlar’ın hem sanatsal izleğini anlamak hem de iç dünyasına dair fikir sahibi olmak için ‘Kül/Günlükler’ değerli bir kaynak niteliği taşımakta.

Alacakaranlıkta bir rehber: Onat Kutlar

Onat Kutlar'ın, çok yönlü bir entelektüel olmasının etkisiyle, bazı verimlerinin yeterince öne çıkmadığını söylemek mümkün. Mesela denemeleri; öyküleri, senaryoları, şiirleri ve sinema yazıları kadar bahis konusu edilmez. Oysa Onat Kutlar'ın kaleminin kıvraklığını en duru hâlde göreceğimiz eserleri denemeleridir.

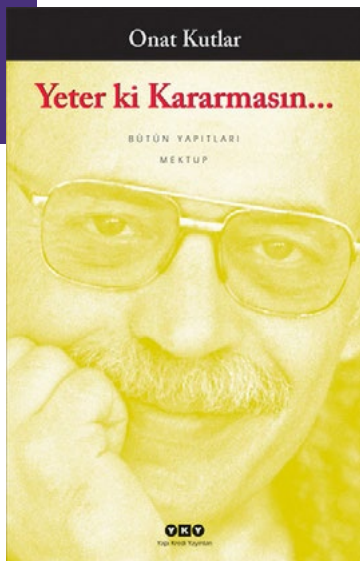
doğuş sarpkaya

“

Onat Kutlar'ın, çok yönlü bir entelektüel olmasının etkisiyle, bazı verimlerinin yeterince öne çıkmadığını söylemek mümkün. Mesela denemeleri; öyküleri, senaryoları, şiirleri ve sinema yazıları kadar bahis konusu edilmez.

Onat Kutlar deyince akla ya sinema yazıları ya da daha yirmilerinde yazdığı öykü kitabı *İshak* gelir. Doğal bir şey bu. Sinemacı olarak yaptıklarıyla Türkiye'de sinema kültürünün gelişmesinde büyük emekleri vardır. 1965'te Türkiye Sinematek Derneği'ni kuran, İstanbul Film Festivali'ni hayata geçiren, yazdığı senaryolarla Türk sinemasının yüz akı filmlerin yapılmasında emeği olan bir kültür insanıdır, Kutlar. *İshak*'ta ise Fethi Naci'nin de üzerine basa basa belirttiği gibi belki de dünyadaki ilk büyümlü gerçekçi öykü örneklerini bir araya getirmiştir. 1960'larda sadece öykücülüğü ve sinema tutkusuyla sınırlanmış bir ilgili yoktur. Mesela 1962'de De Yayınları tarafından yayımlanan ve Türkiye'de gerçeküstücülük ile ilgili ilk derli toplu derlemelerden biri olan *Gerçeküstücülük* kitabında çevirileri ile yer almıştır.

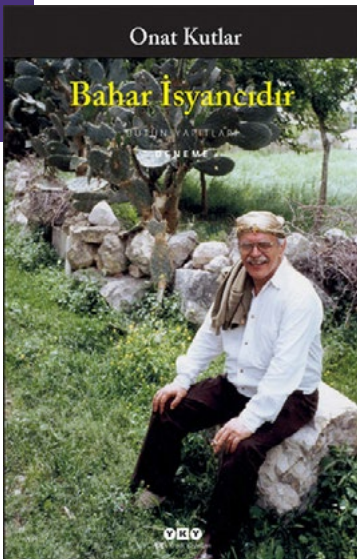
Onat Kutlar'ın, çok yönlü bir entelektüel olmasının etkisiyle, bazı verimlerinin yeterince öne çıkmadığını söylemek mümkün. Mesela denemeleri; öyküleri, senaryoları, şiirleri ve sinema yazıları kadar bahis konusu edilmez. Oysa Onat Kutlar'ın kaleminin kıvraklığını en duru hâlde göreceğimiz eserleri denemeleridir. Üstelik bu metinler sadece deneme türünün sınırlarında da kalmaz. Mesela *Bahar İsyancıdır*'daki pek çok deneme aynı zamanda öykü olarak okunabilir. Birer mektup biçiminde tasarlanan *Yeter ki Kararmasın* aslında denemedir. *Gündemdeki Konu* ve *Gündemdeki Sanatçı* ise gündelik ve uçucu olanın derin bir kavrayışla nasıl ele alınabileceğini kanıtlamıştır. Bu iki kitap gazete makalelerinden oluşsa da deneme türünün örnekleri arasında sayılması bundandır.

Yeter ki Kararmasın...,
Onat Kutlar, 80 syf.,
Yapı Kredi Yayınları, 2012.

Oysa Onat Kutlar'ın kaleminin kıvraklığını en duru hâlde göreceğimiz eserleri denemeleridir. Üstelik bu metinler sadece deneme türünün sınırlarında da kalmaz. Mesela Bahar İsyancıdır'daki pek çok deneme aynı zamanda öykü olarak okunabilir. Birer mektup biçiminde tasarlanan Yeter ki Kararmasın aslında denemedir.

Bahar İsyancıdır,
Onat Kutlar, 76 syf.,
Yapı Kredi Yayınları, 2011.

ALÇAK GÖNÜLLÜ ÖZGÜNLÜK

Kutlar'ın okuru hangi türde kitap okuduğuna dair kararsızlığa sürüklemesi şaşırtıcı değil. Çünkü benliğinin beslendiği kaynakları yazı ile dışa vururken tür sınırlarını da esnetmeyi başarır. Bunu yeni bir şey yapıyormuş gibi değil, başka tür-lüsüne eli gitmiyormuşçasına bir doğallıkla gerçekleştirir. Denemeler özgünlüğünü ve edebi niteliğini bu alçak gönüllülük sayesinde edinir.

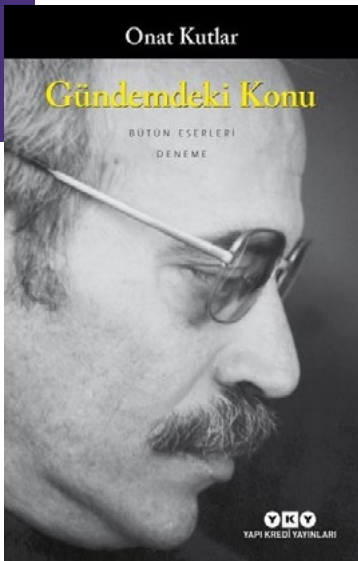
Onat Kutlar pek çok bakımdan eski moda bir entelektüel ve sanatçıdır. Yazdığı her cümle-nin bir derdi vardır. Edward Said'in uyarıları sürekli aklındadır: "Nabza göre şerbet vermek, konuşulması gereken yerde susmak, şovenist kabadayılıklara, tantanalı döneklilik ve günah çıkarma törenlerine rağbet etmek bir entelektü-elin kamusal rolüne en çok gölge düşüren tavrılardır". Yazdıklarına, söylediklerine, eylemlerine herhangi bir gölge düşürmeden yaşamaya çalışması da bu nedenledir kuşkusuz.

ÇÜRÜMEYİ DUYMAK

Örneğin *Yeter ki Kararmasın*'da 12 Eylül alacakaranlığında yönünü bulmanın zorluğundan bahseder: "Nasıl bir alacakaranlık... Geceyle gündüzün arasına sıkışmış uzun bir kör saat. Geçmişle geleceğin, doğuyla batının, ölümle yaşamın arasına sıkışmış. Alacakaranlık görünmez bir çevrintiyle yutup götürüyor her şeyi. Bu noktada onurla alçaklığın sınırları birbirine karışır. Her şeyin. Direnmenin, köşeyi dönmenin, özgürlüğün, tutsaklığın." Hâl böyleyken bir çıkış yolu var mıdır? Alacakaranlık her yanı sarmışken, çürüme toplumun tüm hücrelerini ele geçirmeye başlamışken ne yapılabilir ki? Bu sorularla boğuşurken hem alacakaranlığı hem çürümeyi görmezden gelenlerin olduğu-

Gündemdeki Konu ve Gündemdeki Sanatçı ise gündelik ve uçucu olanın derin bir kavrayışla nasıl ele alınabileceğini kanıtlamıştır. Bu iki kitap gazete makalelerinden oluşsa da deneme türünün örnekleri arasında sayılması bundandır.

Gündemdeki Konu,
Onat Kutlar, 136 syf.,
Yapı Kredi Yayınları, 2019.

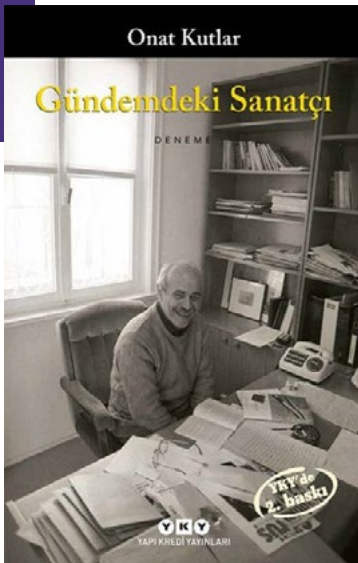
nun farkındadır, Kutlar. Öyle ki yaşanan felaket kuru gürültü ve boş muhabbetlerle unutulmak istenirken isyan etmenin yollarını arar yazar: “Gevezelikleri bir yana bırakalım ve şu soruya bir cevap arayalım. Niçin ben susmak zorundayım? Açın gözlerinizi, burnunuzu diki ve kulak kesilin: Çürümeyi duyuyor musunuz?” diye sorar mesela. Bu çürümeden kaçınmak için de yazıya sığınır. *Yeter ki Kararmasın* ismini aldığı şiire (Nazım’ın “Kararmasın yeter ki/Sol memenin altındaki cevahir” dizesine daha doğrusu) gönderme yaparken de bu sığınmanın sadece bir geri çekilme değil bir direniş olduğunu hatırlatır okuyucuya. Kitap bu anlamıyla alacakaranlıkta var olma rehberi olarak da okunabilir.

YAZGIYA BAŞKALDIRI

Bahar İsyancıdır’da ise bir adım daha atıp inandı öğütler okuruna Kutlar. Direnme konusunda içimize kuşku düşürenlere, birbirimizi anlamamızı engelleyenlere karşı, geleceği bir sis perdeyle örtenlere karşı inadına bir araya gelmeyi savunur: “Dışarda üstü taze asma yapraklarıyla örtülü bir sepet İznik üzümü. Ve gelecek, gülümseyerek bekliyor kapıda. Elinde altın renginde bir kadeh şarap. Doğu’nun tüm tatları ile yüklü ve hafif buruk. Onu hep birlikte, yazgiya başkaldırmak için içelim.” Fakat yazarın çağrısı ajitasyon yüzeyselliğiyle ses bulmaz kitapta. Kitabı adını veren denemede, baharın isyancılığına dair inanç sürekli sınava tabi tutulur mesela. Çevirmen ise insanlar arasındaki iletişimsizliğe tercüman olmanın yaratacağı olanakları ve handikapları tartışır. İnsanlar birbirini anlamaya hazır değilken yapılan çevirilerin nasıl etkiler yarattığını da anlatır aynı zamanda. Onat Kutlar bu kitabında yaşamın hücrelerine işlemiş çelişkileri, incelikli bir şekilde açığa çıkarmayı ve tartıştırmayı başarır.

Kutlar'ın okuru hangi türde kitap okuduğuna dair kararsızlığa sürüklemesi şaşkıncı değil. Çünkü benliğinin beslendiği kaynakları yazı ile dışa vururken tür sınırlarını da esnetmeyi başarır. Bunu yeni bir şey yapıyormuş gibi değil, başka türüsüne eli gitmiyormuşçasına bir doğallıkla gerçekleştirir. Denemeler özgünlüğünü ve edebi niteliğini bu alçak gönüllülük sayesinde edinir.

Gündemdeki Sanatçı,
Onat Kutlar, 444 syf.,
Yapı Kredi Yayınları, 2016.

GERÇEĞİN PEŞİNDE

Gündemdeki Konu'da bir araya gelen denemeler ise daha çok 1980 sonrası toplumsal dönüşümün etkilerine odaklanır. 12 Eylül'ün yarattığı alacakaranlık dağılmamıştır. Çünkü kültürel bir yozlaşma toplumun tüm birimlerine hücum etmektedir. Aynı zamanda piyasalaşma ve tekelleşme kıskacında bir kültürel ortam yaratılmaya çalışılmaktadır. Onat Kutlar böyle bir ortamda sinemanın, müziğin, edebiyatın nasıl kendini var edebileceğinin imkânlarını tartıştırmaya çalışır. Bu denemelerinde kapalı, imgesel bir anlatım yoktur. Dosdoğru derdine odaklanır yazar. Fakat bu sefer işi zordur. Çünkü her şeyin manipüle edildiği bir çağda gerçeğin peşine düşmeye çalışır. Tekrara düşme pahasına şu fıkrayı anlatması boşuna değil: "Adam söze başlamış: "Hazreti İsa Fırat Nehri'ni yüzerek geçerken..." Öbürü araya girmiş, "İsa değil Musa idi, Fırat değil Nil'di, yüzerek değil yürüyerek... Neresini düzeltiyim?". Sorun sadece bilgi kirliliği de değildir. Sorun daha çok kazanma uğruna, gerçeklerin çarpıtılmasıdır. Kutlar, buna karşılık inatla doğru bildiği yoldan ilerler. Bu yolda yalnız olmadığının da farkındadır. Gündemdeki Sanatçı kitabında kendine yoldaşlık eden sanatçıların portrelerini yazması da bundandır.

Tüm yaşamı boyunca entelektüel duruşunu hiç bozmayan, nabza gören şerbet verenler ve tantanalı döneçlik ve günah çıkarma törenlerine rağbet edenler çağında doğru bildiğinden şaşmayan Onat Kutlar'ın denemeleri bugün de güncelliğini koruyor. Post-truth çağında, piyasaya terkedilmiş kültürel bir alacakaranlıkta, baskı, sansür ve zulmün karanlığında okumaya, yazmaya, üretmeye çalışan herkesi baharın isyanına davet ediyor yazar. Gülümseyerek, inadına hatırlatıyor: "Kararmasın yeter ki/Sol memenin altındaki cevahir..."

Mirian Goldenberg: Özgürleşmek için mücadele eden her kadın ilham veriyor

Mirian Goldenberg'in 'Salla Gitsin' adlı kitabı Fol Kitap tarafından yayımlandı. "Kendini özgürleştirmek için mücadele eden her kadın, başka kadınlara da bu kültürel hapisaneden kurtulmak için ilham veriyor" diyen Goldenberg ile kitabını konuştuk.

nuray önoğlu

Mirian Goldenberg çok sade ve anlaşılır bir dille, hayli çarpıcı, yer yer radikal sorular sorduğu araştırmalarından söz ediyor...

Hayat serendipliklerle dolu, ihtiyacınız olan şey kimi zaman şanslı kazalar sonucu ayağınıza geliyor. Mirian Goldenberg'in Fol Kitap tarafından yayımlanan 'Salla Gitsin' kitabının çevirisi de benim açımdan öyle oldu: Yarım yüzyılı devirmiş bir kadın olarak tam ihtiyaç duyduğum soruları soruyor, örnekleri veriyordu Mirian Goldenberg. Bütün bunları da bir Antropolog olarak otuz yılı aşkındır sürdürdüğü araştırmalara dayanarak yapıyordu.

Goldenberg çok sade ve anlaşılır bir dille, hayli çarpıcı, yer yer radikal sorular sorduğu araştırmalarından söz ediyor kitapta. Bu araştırmaların sonunda vardığı sonuçlardan söz ediyor: Kadınların ve erkeklerin yaşlılıktan beklentilerinin ve yaşlandıkça gösterdikleri değişimin nasıl farklı olduğundan; yaşlılara, bilhassa yaşlı kadınlara yönelik ayrımcılık ve ötekileştirmeden; bizzat kadınların, kadınlara yönelik önyargı ve şablonları yeniden üreten ve pekiştiren söylemleri, farkında olarak/olmayarak kullanması ve yaygınlaştırmasından; çocuk sahibi olmaktan; "kutsal" ebeveynlik/evlatlık ilişkisinin nasıl taraflardan birinin sömürülmesine yol açan bir konak/asalak ilişkisine dönüşebildiğinden; dayatılan estetik ve güzellik anlayışının insanları, bilhassa kadınları nasıl mutsuz ettiğinden ve onlara teslim olmayanların nasıl dışlandığından; ahlak adına hayatı birbirimiz için ne denli zorlaştırabildiğimizden ve daha pek çok şeyden.

Çeviri bitti, kitap yayınlandı ama benim Mirian'a soracaklarım, onunla sohbet etme ihtiyacım bitmedi. Antropolog Mirian Goldenberg ile 'Salla Gitsin' adlı kitabının Türkçe yayınlanması üzerine konuştuk.

Salla Gitsin, Mirian Goldenberg,
Çev: Nuray Önoğlu, 128 syf.,
Fol Kitap, 2020.

Kitabın adı pek çok insanın bu kitabın bir kişisel gelişim kitabı olduğunu düşünmesine yol açıyor. Kitabınız bir kişisel gelişim kitabı mı hakikaten? Ben sizin bir antropolog olarak uzun yıllardır yaptığınız araştırmaların sonucunda yazılmış olduğunu bildiğimden, bir popüler bilim kitabı olarak nitelenmesi gerektiği kanısındayım. Siz ne dersiniz?

Otuz yılı aşkındır araştırmalar yapan bir bilim kadınıyım. Yayınlanmış 30 kitabım var. Brezilya ve dünya çapında seçkin bir kurum olarak bilinen Rio de Janeiro Federal Üniversitesi'nde profesörüm. Yüzlerce öğrenciye lisans, yüksek lisans ve doktoraları süresince rehberlik ettim. Benim hayatım bu: İncelemek, araştırmak ve yazmak. Brezilya'nın en önemli gazetesinde, araştırmalarım hakkında yazdığım bir köşem var. Çeşitli ülkelerde konferanslar, dersler verdim ve kitaplarım başka dillerde yayınlandı. Söylediğim ve yazdığım her şey bilimsel araştırmalara dayalıdır. Ancak daima güzel ve sade yazma kaygısı güttüm, böylece okurlar (yalnızca bilim insanları değil) yazdıklarımı anlayabilisin istedim. Bütün okurların içinde yaşadığımız gerçekliği daha iyi anlamasının önemli olduğu kanısındayım ve araştırdığım konuların insanların bu gerçekliği daha iyi anlamalarına yardımcı olmakta büyük önem taşıdığına inanıyorum. Sık sık ülkemdeki en önemli televizyon ve radyo programlarına, gazetelere konuk olurum. Bütün bunları bu kitabın bir kişisel gelişim kitabı olmadığını açıklamak amacıyla söylüyorum.

'KİTAPLARIMIN KADINLARIN DAHA ÖZGÜR OLMAKTA YARARLI OLMASINDAN MEMNUNUM'

Otuz yılı aşkındır araştırmalar yapan bir bilim kadınıyım. Yayınlanmış 30 kitabım var. Brezilya ve dünya çapında seçkin bir kurum olarak bilinen Rio de Janeiro Federal Üniversitesi'nde profesörüm. Yüzlerce öğrenciye lisans, yüksek lisans ve doktoraları süresince rehberlik ettim. Benim hayatım bu: İncelemek, araştırmak ve yazmak.”

Söylediğim ve yazdığım her şey bilimsel araştırmalara dayalıdır. Ancak daima güzel ve sade yazma kaygısı güttüm, böylece okurlar (yalnızca bilim insanları değil) yazdıklarımı anlayabilsin istedim. Bütün okurların içinde yaşadığımız gerçekliği daha iyi anlamasının önemli olduğu kanısındayım ve araştırdığım konuların insanların bu gerçekliği daha iyi anlamalarına yardımcı olmakta büyük önem taşıdığına inanıyorum.

“Ciddi” okurlardan kişisel gelişim kitaplarına yönelik olumsuz bir yaklaşım var. Sizce bunun nedeni nedir ve bu yaklaşımların haklı gerekçeleri var mıdır?

Benim için önemli olan kitabımın okunması, kadınlar ve erkeklerin daha fazla bilgi sahibi olmasına ve daha iyi bir hayat sürdürmelerine yardımcı olması. Kitaplarımı sınıflandırmam ve başkalarının düşüncelerini yargılamaktan hoşlanmam. Ben Brezilya’da yüz binlerce insanın okuduğu az sayıdaki antropologdan biriyim, çünkü araştırmalarımın çıkardığım sonuçların yaygın olarak bilinmesi için çaba harcıyorum. “Güzel Yaşlanmanın Keşfi” başlıklı TEDx konuşmam, Youtube’da 1 milyon 200 bin kere izlendi. Brezilya’nın Youtube’da en çok izlenen videolarından biri. Çalışmalarımın, araştırmalarımın ve kitaplarımın böyle bir etkisi olmasından ve kadınlara daha özgür ve mutlu olmakta yararlı olmasından çok memnunum.

Kitabınızın Türkçeye çevrilmesi karşısında neler hissettiniz? Türkiye ve Türkiye’deki kadınlara dair neler biliyorsunuz?

Kitabımın Türkiye’de basılacak olmasından çok mutluyum. Brezilyalı kadınlara dair düşüncelerimin, Türkiyeli kadınların arzuları ve korkularına ilişkin olarak da geçerli ve önemli olduğunu öğrendiğim için daha da mutluyum.

Brezilya’da, Almanya ve İspanya gibi başka ülkelerde yaptığım araştırmalar gösteriyor ki bizi birbirimize yaklaştıran şeyler bizi ayıran şeylerden çok daha fazla. Brezilyalı kadınlar en çok ne istiyor? Özgürlük. Kendileri olabilmek. Bu feminen arzunun evrensel olduğuna inanı-

Benim için önemli olan kitabımın okunması, kadınlar ve erkeklerin daha fazla bilgi sahibi olmasına ve daha iyi bir hayat sürdürmelerine yardımcı olması. Kitaplarımı sınıflandırmam ve başkalarının düşüncelerini yargılamaktan hoşlanmam.

yorum. Gittiğim bütün ülkelerde bunu gördüm; kadınlar daha fazla özgürlük ve mutluluk istiyor. Burada, Brezilya'da son 30 yıldır araştırmalar yapıyorum; özgürlük ve mutluluk asıl odaklandığım konular.

Mutlu bir yaşlılığın keşfine dair, daha önce sözünü ettiğim meşhur TEDx konuşmasını yaptım, çok etkili ve popüler oldu. Neden? Çünkü TEDx konuşmamda kadınların özgürlüğünden ve kadınlar arası arkadaşlıktan söz ediyorum. Konuşmamı çeşitli ülkelerden kadınlar izledi ve hepsi de aynı şeyi istiyor: Özgürlük, mutluluk ve arkadaşlık. Eminim, Türkiye'de yaşayan kadınlar da özgürlük, mutluluk ve arkadaşlık istiyor. Son otuz yıl boyunca, yazdığım kitaplarda, katıldığım televizyon programlarında ve gazetedeki köşemde hep aynı konuları işledim ve anladım ki son otuz yıl boyunca arzular ve korkular değişmedi.

En büyük dileğim kitabı okuyanların daha anlamlı ve daha özgür bir hayat kurma yollarını keşfetmesidir. Bunun için de nasıl bir hayat yaşamak istediğinize dair planlarınızın olması çok önemlidir.

Kitabınızı çevirirken beni en çok çarpan şeylerden biri Brezilyalı ve Türkiyeli kadınların kimi yönlerden ne kadar birbirine benzediği oldu. Kitapta sözünü ettiğiniz, araştırmalarınızdan biri sırasında görüştüğünüz ve evde pişen bir tavuğu nasıl paylaştığı üzerinden aile içinde kendisine düşenleri, daha doğru bir deyişle, kendisine nasıl pek az pay düştüğünü anlatan yaşlı kadın örneğindeki geleneksel kadın rolleri son derece benzer. Erkeklerin cinsel konularda çok daha özgür olması, birden çok cinsel partneri olmanın erkek için kabul edilebilir bulunurken kadın için kabul edilemez

Kitabımın Türkiye’de basılacak olmasından çok mutluyum. Brezilyalı kadınlara dair düşüncelerimin, Türkiyeli kadınların arzuları ve korkularına ilişkin olarak da geçerli ve önemli olduğunu öğrendiğim için daha da mutluyum.”

sayılması türünden benzerlikler de var. Bir antropolog olarak bu benzerlikler sizi şaşırtıyor mu ve bu benzerlikleri nasıl yorumluyorsunuz?

Bugüne değin bulunduğum bütün ülkelerde kadınlar, evin, evdeki bütün aile bireylerinin ve hatta iş yerlerindeki başka insanların da bakımından birinci derecede sorumlu kişiler konumundaydı. Kadınlar herkesin bakımıyla uğraşır ama kendilerine bakacak zamanları kalmaz. Kendilerine bakacak zamanları kalmadığı için de yorgun, depresif, tatminsiz, hüsrana uğramış hissederler. Herkese baktıkları ve kendilerine bakacak zamanlarının kalmadığı gerçeği, kendilerini görünmez, saydam, onca arzu ettikleri ve ihtiyaç duydukları takdir ve onaylanmadan mahrum hissetmelerine neden olur. Bütün zamanlarını başkalarının bakımı için harcar ama bunun için hak ettikleri takdir, onaylanmayı hiçbir şekilde görmezler, yaptıkları için kimse onlara teşekkür etmez. Sanki bunlar kadın oldukları için yerine getirmeleri gereken görevlermiş gibi davranılır. Kadınların kendilerine bakmaya harcayacak zamanı kalmaz ve kendileri olma özgürlüğünden yoksundurlar; hem toplumsal özgürlükten hem içsel özgürlükten. Kadınlardan cinsel hayatlarında, mesleki hayatlarında ve genel olarak hayatın her alanında çok daha denetimli bir hayat sürdürmeleri beklenir. Erkeklerin özgürlüğünü onca kıskanmaları bu yüzdendir. Her anlamda özgür olmak ister; aşkta, cinsellikte, yaratıcılıkta ve üreticilikteki potansiyellerini tam anlamıyla gerçekleştirebilecekleri kadar özgür olmayı arzu ederler. Kadınların kendileri olma özgürlükleri yoktur.

Kitabımdaki en önemli meselelerden biri kadınların önyargıları ve şiddeti nasıl içselleştirip yeniden ürettikleridir. Kadın olmanın daha geleneksel biçimlerinden kaçan, farklı hayat tarzları seçen kadınları nasıl yargılayıp mahkum ettikleridir. Çocuk sahibi olmak istemeyen; evlenmek istemeyen; daima genç, güzel ve şehvetli olma estetik baskısına teslim olmayan kadınlar çok kuvvetli önyargıların ve şiddetin kurbanı oluyor.

‘KENDİNİ ÖZGÜRLEŞTİRMEK İÇİN MÜCADELE EDEN HER KADIN, BAŞKA KADINLARA DA İLHAM VERİYOR’

Kanımca, araştırmalarınızda en önemli bulgulardan biri de genç kadınların yaşlı kadınlara yönelik hoşgörüsüzlüğü, hatta zaman zaman düşmanca davranmaları ve kimi zaman da erkek söylemini benimseyerek, kadınlara, bilhassa yaşlı kadınlara yönelik önyargı ve ayrımcılığın yeniden üretilmesi ve pekiştirilmesine katkıda bulunmaları meselesi. Genç kadınlar birbirlerine karşı da daha yargılayıcı ve hoşgörüsüz gibi görünüyor. Sizin çocuk sahibi olmama kararınıza arkadaşınızın gösterdiği tepkinin değişiminin gösterdiği gibi, kadınlar yaşlandıkça birbirlerine karşı daha hoşgörülü, daha anlayışlı olmaya başlıyorlar. Size doğa bilimci olduğumdan söz etmiştim ve doğa bilimci tarafım şunu merak etmekten kendini alamıyor: Bu meselede cinsel hormonların rolü nedir? Biz kadınlar içgüdüsel olarak birlikte üreyecek en iyi partner arayışında olduğumuz için (bilinçli olarak üremek istemesek bile), gençken birbirimizle erkekler için daha mı çok rekabet halindeyiz? Yaşlandıkça ve hormonlarımız sakinleştikçe kız kardeşliğin, kadın dostluğunun değerini daha mı iyi anlıyoruz?

Kitabımdaki en önemli meselelerden biri kadınların önyargıları ve şiddeti nasıl içselleştirip yeniden ürettikleridir. Kadın olmanın daha geleneksel biçimlerinden kaçan, farklı hayat tarzları seçen kadınları nasıl yargılayıp mahkum ettikleridir. Çocuk sahibi olmak istemeyen; evlenmek istemeyen; daima genç, güzel ve şehvetli olma estetik baskısına teslim olmayan kadınlar çok kuvvetli önyargıların ve şiddetin kurbanı oluyor. Kadınlar mevcut önyargıları içselleştirmişlerdir. Kültürümüz, kadınları ebedi bir ha-

Brezilya'da bir kadının çocuk sahibi olmama kararı vermesi çok zor. Bu seçimi yapan kadınlar başarısız, bencil, eksik kadınlar olarak görülüyor yahut kimi duygusal sorunları olduğu varsayılıyor. Yine de gittikçe daha çok kadın çocuk sahibi olmamayı ve evlenmemeyi yeğliyor. Hâlâ bu anlamda kadınların üzerinde büyük baskı var, fakat seçme özgürlüğü büyüyor. “

pishaneye mahkum ediyor ve böylesi bir şiddete karşı mücadele edecek cesareti bulmak çok zor. Kitapta da söylediğim gibi, kendini özgürleştirmek için mücadele eden her kadın, başka kadınlara da bu kültürel hapishaneden kurtulmak için ilham veriyor. Ancak mevcut fiziksel ve psikolojik şiddetle mücadele etmek büyük güç ve cesaret gerektiriyor, evlerimizin içinde ve dışında sürekli devam eden bir mücadeledir bu.

Kültürlerimizdeki bir başka ortak nokta ise yaşlılıkta bize baksınlar diye çocuk yapmamız gerektiği. Fakat sizin kitapta gayet güzel anlattığınız gibi, bu beklenti ender olarak gerçekleşiyor. Sizin gibi çocuk yapmamayı seçmiş bir kadın olarak, çevremdeki pek çok kadının sorumsuz çocukları yüzünden çektikleri maddi/manevi sıkıntılara, acılara tanıklık ediyorum. Size de gelecekte daha çok kadın, çocuk sahibi olmamayı seçecek gibi geliyor mu?

Brezilya'da bir kadının çocuk sahibi olmama kararı vermesi çok zor. Bu seçimi yapan kadınlar başarısız, bencil, eksik kadınlar olarak görülüyor yahut kimi duygusal sorunları olduğu varsayılıyor. Yine de gittikçe daha çok kadın çocuk sahibi olmamayı ve evlenmemeyi yeğliyor. Hâlâ bu anlamda kadınların üzerinde büyük baskı var, fakat seçme özgürlüğü büyüyor. Pek çok genç kadın eğitime, çalışmaya, seyahat etmeye yatırım yapmayı yeğliyor ve ne evlenmek ne de çocuk sahibi olmak istiyor. Bu henüz herkesin kabul ettiği bir seçim değil ama çoktan olası seçimlerden biri haline gelmiş durumda. Pek çok kadın hayatta ne yapıp yapmayacaklarını seçme özgürlüğüne sahip olmanın daha iyi olduğu kanısında ve geleneksel kadınlık rolüne mahkum olmayı reddediyor. Brezilya'da (ve sanırım bütün dünyada) bütün önyargılara ve şiddete rağmen, kadınların kendi seçimlerini yapma özgürlükleri için mücadeleleri yükseliyor.

Ben 90 yaşını geçmiş, bağımsız, akli başında, faal, hayatta yapmak isteği şeyler olan, sağlıklı insanları araştırıyorum. Harika bir yaşlılık geçirmenin mümkün olduğunu göstermek istiyorum ve onlar harika bir yaşlılığın en güzel örnekleri. Elbette ki bu örnekler Brezilya'daki yaşlıların çoğunluğunun durumunu yansıtmıyor. Ama bu örnekler bizim kendi yaşlılığımızı nasıl geçirebileceğimizi, arkadaşlığın, hayata dair planları olmanın, zamanı bir zenginlik olarak görmenin, hayır demeyi öğrenmenin ve duygusal vampirlerden uzak durmanın önemini anlamamız için çok önemlidir.

Özellikle ileri yaşta kişiler söz konusu olduğunda, araştırmalarınıza katılanların hemen hepsi mutlu insanlar. Bu bir tesadüf mü, yoksa siz özellikle mutlu insanları mı araştırıyorsunuz?

Ben 90 yaşını geçmiş, bağımsız, akli başında, faal, hayatta yapmak isteği şeyler olan, sağlıklı insanları araştırıyorum. Harika bir yaşlılık geçirmenin mümkün olduğunu göstermek istiyorum ve onlar harika bir yaşlılığın en güzel örnekleri. Elbette ki bu örnekler Brezilya'daki yaşlıların çoğunluğunun durumunu yansıtmıyor. Ama bu örnekler bizim kendi yaşlılığımızı nasıl geçirebileceğimizi, arkadaşlığın, hayata dair planları olmanın, zamanı bir zenginlik olarak görmenin, hayır demeyi öğrenmenin ve duygusal vampirlerden uzak durmanın önemini anlamamız için çok önemlidir. Amacım hayatımızın her aşamasında önyargılar ve şiddetle savaşmanın mümkün olduğunu göstermek. Giderek daha çok insanın daha uzun yaşamaya başlayacağını; yaşlılığın daha özgür ve daha tatminkâr bir çağ olmasını sağlamak için yapabileceğimiz pek çok şey olduğunu hatırlatmak önemli. Haklarında araştırma yaptığım 90 yaş üzeri kadın ve erkekler grubu daha onurlu ve mutlu bir yaşlılık için neler yapmak ve nelere sahip olmak gerektiğini örnekliyor.

Bir kadın olarak en çok neleri başarmış olmanızı önemiştir mi?

On altı yaşından beri Simone de Beauvoir'ın okuru bir kadın olarak bağımsız ve mesleğinde başarı kazanmış bir kadın olmaktan; kadınların hayatı üzerinde etki yaratan, benim açımdan da büyük anlam taşıyan bir işi yapmaktan gurur duyuyorum. Benim için en önemlisi, kadınlara kendi özgürlüklerine giden yolu keşfetmelerine yardımcı olmak amacıyla yazmak. 2019 yılında

Kendimi olgun ya da genç bir kadın olarak tanımlayamam, çünkü her zaman olduğum Mirian olmaya devam ediyorum. 16 yaşından beri kendimi (şu anda 63 yaşındayım) her gün hayatını sürdürmek ve anlamlı işler yapmak için mücadele eden bir kadın olarak tanımlıyorum.

'İkinci Cinsiyet'in Brezilya'da yapılan yeni bas-kısına sunuş yazma mutluluğunu tattım. Ha-yatımın bu en önemli kitabına günün birinde sunuş yazısı yazacağımı hayal bile etmezdim. Kadınların daha özgür ve mutlu olmasına kat-kıda bulunmak amacıyla yazmayı, araştırma yapmayı ve konuşmayı her gün sürdürüyorum.

'BİR KADIN OLARAK BENİ TANIMLAYAN TEK ŞEY YAŞIM DEĞİL'

Deneyimli ve olgun yaşta biri olarak, genç ka-dınlara neler öğütlersiniz?

Kendimi olgun ya da genç bir kadın olarak ta-nımlayamam, çünkü her zaman olduğum Mi-rian olmaya devam ediyorum. 16 yaşından beri kendimi (şu anda 63 yaşındayım) her gün ha-yatını sürdürmek ve anlamlı işler yapmak için mücadele eden bir kadın olarak tanımlıyorum. Başkalarının beni olgun bir kadın diye nite-lemesine engel olamam ama bir kadın olarak beni tanımlayan tek şey yaşım değil. Her yaştan bütün kadınlara tavsiyem: Kendi özgürlükleri ve başka kadınların özgürlükleri için mücadele etsinler. Ancak daha özgür olduğumuzda bü-tün kadınları buldukları hapisanelerden ve çektikleri eziyetlerden kurtarmak için mücade-le edecek cesareti bulabiliriz.

Çeviri sürecinde kitabın içeriği, bulgularınız ve önerileriniz hakkında hayli düşündüm, ar-gümanlarınızı savlarınızı gayet inandırıcı bul-dum. Fakat benim tecrübelerime göre, kimi şeylerin söylenmesi kolay da yapması o kadar kolay değil. Değişim kolay bir şey değil. Yine de kişi değişime hazır olduğunda, kitaplar da-hil tetikleyici unsurların yaşamsal olduğunu biliyorum. Bu konuda siz neler düşünürsünüz, merak ediyorum.

Araştırmalarımın
çok şey öğrendim.
Öğrendiklerimi
öğrettim de. Pek
çok konuşma ve
davranış biçimi
çoktan değişti ve
pek çok kadın artık
daha özgür.

Araştırmalarımın çok şey öğrendim. Öğrendiklerimi öğrettim de. Pek çok konuşma ve davranış biçimi çoktan değişti ve pek çok kadın artık daha özgür. Ancak kültürel değerlerin değişmesi uzun zaman alıyor. Biz kadınlar hala bizi belli seçimleri yapmaktan, daha özgür olmaktan alıkoyan değerlere tutsak durumdayız. Ben de inandıklarımla, beni bir kadın olarak belli bir modele uymaya zorlayan kültürel baskılar arasındaki çatışmalardan muzdaribim. Gençliği böylesine değerli bulan bir kültürde yaşlanmanın, erkeklerin daha güçlü ve prestijli olduğu bir kültürde kadın olmanın, şiddet ve nefret dolu bir kültürde sevgi ve dostluğu öğütleyen biri olmanın acısını yaşıyorum. Yine de benim için tek bir yol var, bu yol 15 yaşımıdayken Simone de Beauvoir'dan öğrendiğim yol: Her gün kendimi özgürleştirmek için mücadele etmek ve bütün kadınlar daha özgür ve mutlu olsun diye mücadeleyi sürdürmek.

Cümle Gögün Mavisi: Çağının peşinde bir roman

Ayhan Koç'un son çalışması 'Cümle Gögün Mavisi' İthaki Yayınları etiketiyle raflardaki yerini aldı. Toplumsal meseleleri odağına alan roman postmodern denemelerle de dikkat çekiyor.

okan çil

Ayhan Koç'un yeni kitabı **Cümle Gögün Mavisi** İthaki Yayınları etiketiyle raflardaki yerini aldı.

Ayhan Koç, 2017'de *Sırlıçeşme*, 2018'de de *Kara Havadisler Kervanı* adlı iki kitap yayımladı. Geçtiğimiz günlerdeyse yeni romanı olan *Cümle Gögün Mavisi* İthaki Yayınları etiketiyle raflardaki yerini aldı. Teşhir ettiği yolsuzluk dosyası sonrasında bir gazetecinin başına gelenleri, KHK'lilerden, Suriyeli mültecilere dek toplumsal sorunlarla ve aşktan, aldatılmaya dek kişisel çatışmalarla bezeli şekilde anlatan Koç, postmodern denemelerle de dikkat çekmeyi başarıyor.

Biz de bu vesileyle Ayhan Koç'la keyifli bir röportaj yaptık.

'İYİ Kİ FARKLI TÜRLER VAR, İYİ Kİ ÇOĞU YAZAR POLİTİZE DEĞİL'

Romanın yazılış süreciyle başlamak istiyorum. Cümle Gögün Mavisi nasıl bir derdin ürünü? Kitabın hazırlık aşamasına, yazılış sürecine dair bizimle paylaşmak istediğiniz neler var?

Bilgisayarımda bir Word dosyasında gelecekte yazacağım öykü – roman fikirlerini saklıyorum. Bu roman hakkında yolsuzluk haberi yaptığı için gözaltına alınmayı bekleyen gazeteci şeklinde not düşmüşüm. Yeni bir dosya yazmaya karar verdiğim dönemde gündemde saçma sapan suçlamalarla gözaltına alınan gazeteciler vardı. Her zaman olduğu üzere... Hiç düşünmeden bu konuyu tercih ettim. Aklımda romanın detayları, biçimi, kurgusu yoktu. Ham bir fikirdi yani. Kendime sorduğum ilk soru şuydu. Tamam, başkahramanım gözaltına alınmayı bekliyor ama bir insan tutuklanacağını bile bile niye bir yolsuzluk haberine imza atar? İşte bu soruya verdiğim yanıt ve peşi sıra gelen soru cevaplarla roman kendini bana açtı. Romanın

Cümle Gögün Mavisi,
Ayhan Koç, 208 syf.,
İthaki Yayınları, 2020.

Bilgisayarımda bir Word dosyasında gelecekte yazacağım öykü – roman fikirlerini saklıyorum. Bu roman hakkında yolsuzluk haberi yaptığı için gözaltına alınmayı bekleyen gazeteci şeklinde not düşmüştüm. Yeni bir dosya yazmaya karar verdiğim dönemde gündemde saçma sapan suçlamalarla gözaltına alınan gazeteciler vardı. Her zaman olduğu üzere... Hiç düşünmeden bu konuyu tercih ettim.

ham halinin bitmesi altı ay aldı. En kısa sürede bitirdiğim roman oldu. Pandemi nedeniyle yayımlanmasını erteledik. İyi ki ertelemiştir çünkü yazma sürecinin aksine düzeltmeler, eklemeler çıkarmalar dokuz ayımı işgal etti. Şayet yılın ilk aylarında yayımlansaydı içime sinmemiş olacaktı.

Cümle Göğün Mavisî'nin en dikkat çekici yanlarından biri sanıyorum toplumsal meselelerle olan ilişkisinde. KHK'liler, muhafazakârlaşma, bu sürecin yarattığı çok yönlü erozyon, Suriyeli mülteciler gibi pek çok güncel soruna değinen roman, bütün bunları slogan atmadan tartışarak okurun karşısına çıkıyor. Peki, romanın, dahası edebiyatın çağına karşı böylesi bir sorumluluğu olduğuna inanıyor musunuz? Bir protesto biçimi olarak edebiyat, hayatın neresindedir?

Ben edebiyatın her türüne ve deneyimine açık bir okurum. Klasik ve çağdaş eserleri okuduğum kadar spekülâtif kurgu, mizah, polisiye de okuyorum. Bunu hep söylerim, düşünsenize, her kitap toplumcu gerçekçi olsaydı yahut her yazar politize olsaydı inanılmaz sıkıcı olmaz mıydı edebiyat? İyi ki farklı türler var, iyi ki çoğu yazar politize değil. Ama yine iyi ki çağına tanık olan yazarlar da var. Sadede gelecek olursak, edebiyatın çağına karşı bir sorumluluk taşıdığı ama bunun genel bir sorumluluk olduğu kanaatindeyim. Yirmi otuz yıl sonra karanlık bir dönem olarak kitaplarda anlatılacak şu günleri, tam da bugünler sürmekteyken edebiyata nakledilmesi bence boynumuzun borcuydu. Türk edebiyatı olarak iyi bir imtihan verdik mi tartışılır. Cümle Göğün Mavisî bu boşluğu naçizane kapatmaya çalışıyor. Umarım başka başka romanlara, öykülere vesile olur.

Ben edebiyatın her türüne ve deneyimine açık bir okurum. Klasik ve çağdaş eserleri okuduğum kadar spekülâtif kurgu, mizah, polisiye de okuyorum. Bunu hep söylerim, düşünsenize, her kitap toplumcu gerçekçi olsaydı yahut her yazar politize olsaydı inanılmaz sıkıcı olmaz mıydı edebiyat?

‘POSTMODERN KURGULARIN BAŞLANGICI EPEY ESKİYE DAYANIYOR’

Cümle Göğün Mavisini, her ne kadar toplumsal sorunlarla iç içe ilerlese de kullandığı postmodern denemelerle dikkat çekmeyi başarıyor. Gerek kurguda gerek anlatıda karşılaştığımız bu tercihler üzerinden, çağdaş romanda, postmodernizmle toplumculuğun ilişkisine dair neler söylemek isterisiniz?

Türkiye’de postmodern kurguların başlangıcı epey eskiye dayanıyor. Buna karşın, hayal meyal hatırlıyorum, 90’lı yıllarda kalem erbabından birçok kimse postmodernizmden bahis açıldığında üzerinde pek durulmaması gereken bir şeymiş gibi söz edip modern edebiyat eserlerini yüceltirlerdi. Tabii bunda modernizmin nerede bittiği, postmodernizmin nerede başladığı sorsalının da tesiri var. 2000’lerde bu önyargı büsbütün kırıldı. Artık yalnız Avrupa’ya Amerika’ya gidebilen, yabancı dilden dünya edebiyatını takip edebilen orta üst sınıfların yazarları değil, benim de dahil olduğum sosyo-ekonomik olarak alt sınıftan gelen genç yazarlar da postmodern unsurları ele aldıkları konu her neyse kullanmaya başladı. Çok değil ama yine iyi eserler çıktı ortaya.

Cümle Göğün Mavisini’nde Fevzi’nin karman çorman psikolojisini okura yansıtmanın en iyi yolu, cılığını çıkarmadan bu tekniklerden bazalarına başvurmaktı. Ara sıra sözü benden devralıyor; an geliyor, okumakta olduğumuz romanı masaya yatırıyor, an geliyor bir başkasının gözünden kendini aktarıyor. Meral’in güncesiyle bir ölçüde çok seslilik geliyor romana, okudukça epigraflarda ve birçok pasajda adı geçen I Pagliacci operası ile metin arasında önemli bir bağ olduğunu keşfediyoruz. Romanın esas anlatıcısı ben

Türkiye’de postmodern kurguların başlangıcı epey eskiye dayanıyor. Buna karşın, hayal meyal hatırlıyorum, 90’lı yıllarda kalem erbabından birçok kimse postmodernizmden bahis açıldığında üzerinde pek durulmaması gereken bir şeymiş gibi söz edip modern edebiyat eserlerini yüceltirlerdi. Tabii bunda modernizmin nerede bittiği, postmodernizmin nerede başladığı sorunsalının da tesiri var.

miyim, yoksa Fevzi romanın ele aldığı günlerin sonrasında, tutuklanıp yerleştirildiği hücre-sinden mi yazıyor bunları? Bu bile bir tartışma konusu oluyor. Metnin imkânlarını zorlamayı, okura çok katmanlı bir yapı sunmayı, son sayfanın son cümlesi aşıldığında her şeyi anlamış olmanın huzuruna çomak sokmayı seviyorum.

“Sen ve ben kimiz, anlatayım mı? Hani okul avlularında Allah’ın her sabahı çocuklara varlıklarını Türk varlığına armağan ettirirken sıranın en sonunda etrafına sorgulayan bakışlar atıp yalandan dudaklarını oynatan çocuk vardı ya, hah, o işte biziz. İstatistiki olarak ha varsın ha yoksun, fark etmiyor” diyor bir yerde Sermet, Fevzi Durukan’a. Dudaklarını oynatan çocuklar büyüdülerinde bağırmaya başlasalar bile sonuç pek değişmiyor sanki. Esas sorun sıraya girmek mi, kendi marşının peşine düşmek mi, yoksa illa bir marş söyleme ihtiyacı mıdır?

Sırlıçeşme’de bir karaktere şöyle bir söz söyletmiştim: “Yaşadığımız çoğu sorun Ben olmadan Biz olmamızdan kaynaklanıyor.” Burada önerdiğim şey bencillik veya Ayn Rand tarzı bir objektivizm değil. Her insanın önce kim olduğunu, ne istediğini kavraması, varoluşunun farkına varması, olgu ve oluşlara bireysel bir gözle bakması gerekir. Bunu sağlayan biri daha sonra kolektif bir çabaya dahil olsa bile en azından ilkel olur, çelişkiye daha az düşer ve içinde bulunduğu grubun ona dayattığı ezberlere göğüs gerip farklı düşünebilir. Maalesef Türkiye’de yalnız sağcılar değil, sol harekettekiler, hatta liberaller bile çoğunlukla angaje oldukları ideolojinin güdümünde düşünüp konuşuyor. Herkes kendi ideolojisinin püritenine dönüşmüş durumda. Kimseyle sağlıklı, eşit şartlarda, demokratik bir tartışmaya giremiyorsun, iki da-

Cümle Göğün Mavisi'nde Fevzi'nin karman çorman psikolojisini okura yansıtmanın en iyi yolu, cılkını çıkarmadan bu tekniklerden bazılarına başvurmaktı. Ara sıra sözü benden devralıyor; an geliyor, okumakta olduğumuz romanı masaya yatırıyor, an geliyor bir başkasının gözünden kendini aktarıyor. Meral'in güncesiyle bir ölçüde çok seslilik geliyor romana, okudukça epigraflarda ve birçok pasajda adı geçen I Pagliacci operası ile metin arasında önemli bir bağ olduğunu keşfediyoruz.

kikada ya hain ya aptal ilan ediliyorsun. Tüm bunlara hadi neyse diyelim, demokrasi ve adaletin lafta kaldığı şu dönemde dahi mesele çözüm olunca geçmişî işaret eden, sanki o yıllarda da gazeteciler tutuklanmamış, faili meçhuller gerçekleşmemiş, işkenceler yapılmamış, insanlar düşünceleri yüzünden hapsi boylamamış gibi çareyi geçmişin denenmiş ve pahalıya patlamış reçetelerinde arayanlara rastlayınca bir arpa boyu yol almadığımızı anlıyorum.

'ÇOĞU YAZAR GÖLGEDE BIRAKILIYOR'

Fevzi Durukan sadece teşhir ettiği yolsuzluk dosyasının yarattığı tehlikeyle değil, aileden aşka, arkadaştan memleket meselelerine kadar pek çok cephede birden savaş halinde. Bunlardan biri de edebiyat. Durukan'ın ağzından okuduğumuz 'edebiyat piyasası' eleştirisi, ağlak bir romantizm değil, bilakis gerçekçi ve bir o kadar karamsar bir tablo çıkarıyor karşımıza. "Edebiyat tarihi anca yaşlılığında ya da öldükten sonra değeri anlaşılmiş yazarlarla dolup taşıyor" diyor. Peki ya Ayhan Koç, o da Durukan kadar karamsar mı?

2018'de yayımlanan Kara Havadisler Kervanı'nda bir çeşit büyübozumuna uğradım. Tabii bir başyapıt olduğunu iddia etmiyorum ama eleştirirlerim kalem oynatmasına müsait iyi öyküler barındırıyordu. Ne gülünç ki aradan iki yıl geçmesine karşın ne bir edebiyat dergisinde ne bir kitap ekinde inceleme-eleştiri yazısı çıktı. Hakkında dokuz yazı çıkmış kitap hakkında öncekilerle aynı şeyi savlayan onuncu yazıyı yazmayı tercih ettiler. Kitabın olumsuz anlamda eleştirilmesine razıydım, bu da olmadı. Anca sosyal medya vasıtasıyla tanıştığım yazar arkadaşlar ve kitabı bulup okuyan, vaktini ayıran okurlar sayesinde belli bir görünürlük kazandı.

2018'de yayımlanan Kara Havadisler Kervanı'nda bir çeşit büyübozumuna ugradım. Tabii bir başyapıt olduğunu iddia etmiyorum ama eleştirmenlerin kalem oynatmasına müsait iyi öyküler barındırıyordu. Ne gülünç ki aradan iki yıl geçmesine karşın ne bir edebiyat dergisinde ne bir kitap ekinde inceleme-eleştiri yazısı çıktı. Hakkında dokuz yazı çıkmış kitap hakkında öncekilerle aynı şeyi savlayan onuncu yazıyı yazmayı tercih ettiler.

Yanlış anlaşılmasın, bu yalnız benim başıma gelmiyor; özellikle butik yayınevlerinden çıkan çoğu yazar bu tür bir gölgede bırakılma durumuyla karşı karşıya. Çevreniz ne denli genişse, yayınevinizin irtibatları ne denli kuvvetliyse siz ve kitabınız o denli görünür oluyorsunuz. Ayrıca başka etkenler var. Bunu romandaki bazı bölümlerde açtım.

Sözün kısası, umarım iki yıl önceki gibi olmaz ama son tahlilde Cümle Göğün Mavis'i'nin kaderini günümüzün edebiyata yansıtılmamasından yakınan ve hâlâ orada bir yerde olduklarını umduğumuz okurların ellerine bıraktık. Evet biraz mecburiyetten, evet romantik, evet safça bir beklenti belki, ama en doğrusu da bu sanki.

Romanda da sıkça eleştirdiğiniz bir 'edebi pophohlama' söz konusu. Ben de buradan yola çıkarak şunu sormak istiyorum; beğendiğiniz değil, yetersiz bulduğunuz, 'bir solukta' okuduğunuz değil, yarım bıraktığınız kitapları/ yazarları bizimle paylaşır mısınız?

En son yarım bıraktığım kitap İlhami Algör'ün Fakat Müzeyyen Bu Derin Bir Tutku adlı çalışmasıydı. Bu meseleler üstüne roman yazıp iş sorulara cevap vermek olunca çekinen biri gibi görünmek istemem, şu var ki, romanı okuyan herhangi bir okur, hangi yazarları kastettiğimi ve hangilerinden hazzetmediğimi kolaylıkla anlayacaktır. Şimdi isim söylersem o bölümlerin tadı kaçar.

Son yıllarda Burak Albayrak'ın editörlüğünde İthaki'nin Pangea Kitaplığı'nda harika işler yayımlanıyor. Şayet bir kaza bela olmazsa gelecek yıl o kitaptan bir spekülative kurgum yayımlanacak.

SIRADAKİ ROMAN İTHAKİ YAYINLARININ PANGEA KİTAPLIĞI'NDAN

İlk romanınız Sırlıçeşme 2017 yılında, öykü kitabınız Kara Havadisler Kervanı ise 2018 yılında yayımlandı. Bugünden geçmişe, üç yıl önceki Ayhan Koç'a yönelteceğiniz edebi bir eleştiri var mı?

Var. Bilhassa Sırlıçeşme'de kimi bölümlerde göstermek yeterliyken anlatmayı tercih etmişim. Kör göze parmak kısımlar var. Artık bunlara daha çok dikkat ediyorum. İkinci olarak, yine Sırlıçeşme'de editörden kaynaklanan hatalar sayesinde öğrendiğim bir şey var. Bir yazar olarak eserini senden daha iyi kimse kavrayamaz. Onlar seninle irtibat kurmuyorsa sen onları ara ve işlerine burnunu sok. Gerçi bunu anlamam şimdilik işe yaramadı çünkü son iki kitabın editöryal süreçleri neredeyse sorunsuz geçti. Öykü Özçinik ile uyumlu bir çalışma yürüttük.

Şu sıralar yeni bir çalışmanız var mı?

Son yıllarda Burak Albayrak'ın editörlüğünde İthaki'nin Pangea Kitaplığı'nda harika işler yayımlanıyor. Şayet bir kaza bela olmazsa gelecek yıl o kitaptan bir spekülative kurgum yayımlanacak. Beni önceki kitaplarımla tanıyan ve farklı türlerde yazdığımdan haberi olmayan okurlara güzel bir sürpriz olacak.

Çağın derdi: Aptallarla Ne Yapmalı?

Yazar Maxime Rovere'nin son kitabı 'Aptallarla Ne Yapmalı? – Onlardan Biri Olmamak İçin' Kolektif Kitap tarafından yayımlandı. Doğaçlama nasihatler biçimindeki, yazarın deyimiyle "etkileşimsel etik" içeriğindeki denemeler, çağın en güncel meselelerinden birini odağa alıyor.

soner sert

Bugün, sosyal bir varlık olarak insanın, Covid-19 salgınını saymazsak, uğraştığı en gözde sorunlardan biridir aptallık. Çarşıda pazarda, işte okulda, apartmanda otobüste, hep bu dertten mustarip olduğumuzu defaatle söylene-geliriz. En basiti, bugün sokakta yürürken bile maskesini ağızına değil de koluna takan birini gördüğümüzde, aklımıza ilk olarak onun aptal olduğu gelir. Bahse konu olan kişinin toplumsal ahlaki ve hukuki normları takmadığını düşünürüz. Bu düşünme hali de, o kişiyi aptal olarak tanımlamamıza sebep olur.

Aptallık meselesinin en temel tartışmalarından biri, bir zıtlık ilişkisine ihtiyaç duymasından kaynaklanmaktadır. Birini aptal olarak niteleyebilmemiz için, bir akıllıya ihtiyaç duyarız ve eğer bu nitelemeyi biz yapıyorsak, -doğal olarak akıllı olduğumuzu düşünürüz. Fakat konunun çetrefilleşmesini sağlayan mesele ise bir başkasının da bizi aptal olarak nitelemesidir. Zira dolaylı olarak her birimiz bir diğerinin aptalı konumundayız ve muhtemelen yeryüzünde tek bir insan kalana dek, bu durum değişmeyecek.

Buenos Aires, Princeton ve Montreal üniversitelerinde ders veren felsefeci ve yazar Maxime Rovere'nin son kitabı yukarıdaki tartışmalardan hareketle aptallık meselesini tartışıyor. 'Aptallarla Ne Yapmalı? – Onlardan Biri Olmamak İçin' isimli kitap, sosyalleşmek zorunda kalan insanın niteleme sorununu masaya yatırırken, tahammül sınırlarını genişletmeye çabalayan bir kılavuz olma çabasında.

Yazar çalışmasında, aptallığı hukuksal değil olgusal olarak ele alıyor. Dolayısıyla kitapta bir suç ve ceza algoritması yok. Yazarın ilgilendiği şey, ahlaki, politik ve toplumsal bir mesele olarak aptallığın engellenebiliyor olması. Yazar,

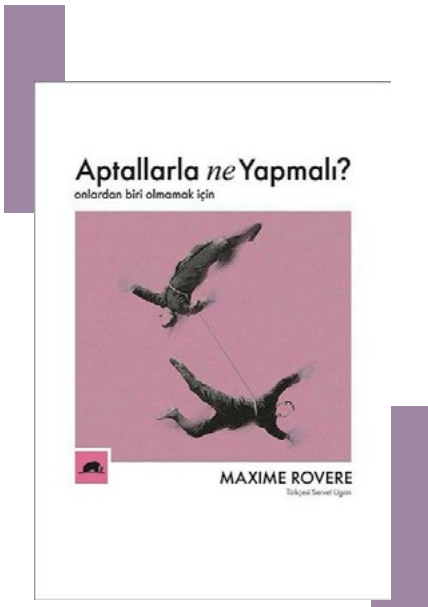
Aptallık meselesinin en temel tartışmalarından biri, bir zıtlık ilişkisine ihtiyaç duymasından kaynaklanmaktadır. Birini aptal olarak niteleyebilmemiz için, bir akıllıya ihtiyaç duyarız ve eğer bu nitelemeyi biz yapıyorsak, -doğal olarak- akıllı olduğumuzu düşünürüz.

aramıza yeni aptallar katılmaması için, yeni bir yaşam biçiminin örgütlenmesi taraftarı. Aptallık karşıtı düzenlemelerin aptalların niceliğini düşürüp, hukuki olarak yeni aptallıkların önüne geçilmesini sağlasa da, -en az bir kişinin bile- olgusal olarak aptal kalacağını aşikâr.

Dolayısıyla yazar, aptallığın -ve aptalların- kaçınılmaz olduğunu ve buna karşı ne yapılabileceğini sorguluyor. Bu sorgulamadan hareketle, meselesinin felsefi bağlamına odaklanmak zorunda olduğunu dile getiren yazar, aptal çeşitlemesinden ya da kişilik biçimlerinden öte, kavramlardan yola çıkıyor. Niyeti de yeni bir tanımlamadan yahut bir metottan ziyade meselelerin özüne inmek ve onu anlamaya çalışmaktır.

Yazar, ilk olarak aptallık için bir “seviye tespit çalışması” yapıyor ve seviyeyi tespit edenin eline geçen sonucun öznel olduğu kanaatine varıyor. Ahlaki bağlamda bizden daha yetersiz ve eksik olduğunu gördüğümüz kişiyi, doğal olarak aptal sınıfına koyduğumuzu söyleyen yazar, göreliliği bir gerçekliğin mutlakmış gibi algılandığını, bu algılamaya biçiminin ise kişiyi bir yargıç haline getirdiğini, kişinin ise kendi görüşünü nesnel ve mutlak olarak düşünmesini sağlıyor. Yazara göre bu durum, “...kendini tanrı gibi gören aptalın özelliklerinden biridir.”

Bu düşünceden yola çıkarak, daha genel bir tanıma ulaşmaya çalışan yazara göre, aptallık tıpkı bilgelik gibi kişinin özü değildir. İnsan doğuştan aptal ya da doğuştan bilge olmaz. Bahse konu olan, bir davranış biçimidir. Bu nedenle, der yazar, “...hem eylemini hem de ona yüklediğiniz ahlaki niteliği belirten ‘aptallık’ sözünün çifte anlamı üzerinde oynamak gereksiz.” Dolayısıyla, aptallıkla ilgili verilecek en nesnel

Aptallarla Ne Yapmalı? Onlardan Biri Olmamak İçin ,
Maxime Rovere, Çev: Servet Ugan,
160 syf., Kolektif Kitap, 2020

Felsefeci ve yazar
Maxime

Rovere aptallığı
hukuksal değil
olgusal olarak ele
alıyor. Dolayısıyla
kitapta bir suç ve
ceza algoritması
yok. Yazarın

ilgilediği şey, ahlaki,
politik ve toplumsal
bir mesele
olarak aptallığın
engellenebiliyor
olması.

yanıt, eylemi izole ederek değerlendirip üzerine öyle yoğunlaşmak ve olduğunuz şeyle –insan-aptalların aptallıkları yüzünden olmadıkları ama olmaları gereken şey, yani başka insanlar arasındaki bağı koparmaktır.

Yazarın kitapta ele aldığı temel meselelerden biri de, aptalların değerler sistemidir. Günümüzde, gerçekten aptal olanların çoğumuzun yapılmaması gereken bir değer olarak atfettiği şeyleri bilinçli bir şekilde yapması ve bu eylem biçimine meşruiyet kazandırmaya çalışması, yazarın deyişiyle, yanlışlıkla, tesadüfen, eksiklikten veya aşırılıktan, şartlardan veya güya kendilerine rağmen, aptallıklarından değildir. Onlar, sistemin aptallarıdır. Bu bağlamıyla yazar, nesnel aptal olmanın da sınırlarını çizer.

Yazar, aptallarla savaşmanın, herkesin herkesle savaşması anlamına geleceğini ve dolayısıyla bundan kaçınmak zorunda olduğumuzu dile getirirken, üç temel strateji koyar önümüze: yapabilenlerle müzakere etmek, buna izin verenleri geliştirmek ve reddedenleri kendi hallerine bırakmak.

Doğaçlama nasihatler biçimindeki, yazarın deyişiyle “etkileşimsel etik” içeriğindeki denemeler, çağın en güncel meselelerinden birini odağa alıyor. Kolektif Kitap’tan çıkan çalışma, insanlık devam ettiği gündemde kalacak gibi gözüküyor.

Ölüme ölüm, yaşasın yaşam!

Ray Fawkes'in grafik romanı 'Tek Ruh', Karakarga Yayınları tarafından yayımlandı. Tanrı, yaratılış efsaneleri, edilgen hale getirilen insanın çaresizliği ve çağlar boyunca boynumuza asılan o ağır zincirin karanlık ve ağır bedelleri, Fawkes'in on sekiz karakterinde karşılık buluyor.

gürer mut

Her doğum bir bilinmezliğin başlangıcı... Patriarkal ilişkilerin şekil verdiği bir dünyada, anne rahminde gelişen bir fetüsün dünya ile ilk tanışıklığı üzerine uzun uzadıya düşünmek gerek. Ölüm, yaşam, inanç, cinsellik, umut, umutsuzluk, sevinç ve hüznün gibi durumların coğrafyaya, sınıfsal konuma ve her şeyden öte “erkeklığın” belirlenimine göre şekillendiği bir düzleme uyanan bebeği nasıl bir gelecek bekliyor?

Kanadalı yazar Ray Fawkes, grafik romanı ‘Tek Ruh’ta bu sorunun yanıtını arıyor. “Erkeklığın” en çok vaat ettiği şey olan “ölümün” yaşam karşısındaki üstünlüğünü sorun edinen Fawkes, ölü doğan kendi çocuğunun yarınını farklı coğrafyalarda, farklı dünyaların içinde arıyor.

Fawkes, hikâyesinde siyah beyaz, kaotik ve pesimist bir dünyayla karşılıyor bizleri. İnançla şekillendirilen dünyamızın şirazesinin nasıl eğildiğini gösterirken, kaybettiği çocuğunun kaderini arayan bir baba çıkıyor karşımıza.

Umut, umutsuzluk denizinin içindeki bir damla âdeta. Böylesi bir anlatı, ancak bu derece büyük bir acının sonucu olabilir. Bebeğini kaybeden bir babanın, yaratıcı bir sanatçının dünyasıyla karşı karşıyayız. Grafik romanın dokuz panelden oluşan örgüsüne kalbini, umutlarını, sevgisini, öfkesini, hüznünü gömmüş Fawkes, ölümle tanışmış birinin bilgeliğiyle...

13 Mart 2010’da doğan ve ölen oğlu Dorian’ın nefesi bu...

DÜNYAYA DAİR UYARICI BİR KILAVUZ

Ölüm, yaşam, inanç, cinsellik, umut, umutsuzluk, sevinç ve hüznün gibi durumların coğrafyaya, sınıfsal konuma ve her şeyden öte “erkeklığın” belirlenimine göre şekillendiği bir düzleme uyanan bebeği nasıl bir gelecek bekliyor? Kanadalı yazar Ray Fawkes, grafik romanı ‘Tek Ruh’ta bu sorunun yanıtını arıyor.

**Erkekliğin”
en çok vaat ettiği
şey olan “ölümün”
yaşam karşısındaki
üstünlüğünü sorun
edinen Fawkes,
ölü doğan kendi
çocuğunun yarınını
farklı coğrafyalarda,
farklı dünyaların
içinde arıyor.**

Fawkes’in çizdiği bu dünya, erkeklerin dünyası... Masum bir çocuktan katil, despot ve barbar yaratan dünyamızın sınırları arasında, doğurgan olan doğanın ve doğa ile özdeşleşen kadının yok edildiği gerçeği çarpıcı betimlemelerle okura aktarılıyor. Öyle ki “erkeklik” cenderesinin içinde mahkûm edilen iki cinsin yaşadığı bu yoğun histeri, bir tür eziyet ve cezalandırma ritüelinin çağlar boyunca devam ettiği de hatırlatılıyor.

Sanatçının gözünde bu öyle bir girdap ki, kadının doğum sahnesi ile cenaze alaylarında taşınan meşale ateşlerinin huzmesi birleşiyor. Acı, yorgunluk, öfke, nefret ve umutsuzluk birbirini tamamlıyor. Ateşlerle bezenmiş dünyamızın içinde erkek soyunu devam ettirecek bir varis bekliyor.

Tanrı, yaratılış efsaneleri, edilgen hale getirilen insanın çaresizliği ve çağlar boyunca boynumuza asılan o ağır zincirin karanlık ve ağır bedelleri, Fawkes’in on sekiz karakterinde karşılık buluyor. Karamsar bir tablo bu! Hayat denen evrimsel bağın içerisinde acıyla, korkuyla, hüznle, çaresizlikle şekillenen insanın ve belki de en çok yeni doğanların hikayesi ‘Tek Ruh’... Nasıl bir dünyaya geldiklerine dair uyarıcı bir kılavuz.

Kaotik bir metin olarak karşımıza çıkan ‘Tek Ruh’, grafik romanın sınırlarının genişliğini, anlatım gücünün zenginliğini güçlü bir şekilde sınıyor. Çalışmanın bu halini popüler kültür nesnesi olarak görmüyoruz; kapalı bir anlatım ve mutsuz bir mekânsallığın içinden bakarken acının yansımasıyla karşılaşıyoruz. Kanadalı sanatçı Fawkes’un, bu anlatımıyla kendi karamsar dünyasını okuruyla buluştursa da, grafik roman kültürüne yeni ve özgün bir katkı sunduğunu da söylememiz gerekiyor.

Tek Ruh, Ray Fawkes,
Çev: Emre Yavuz, 176 syf.,
Karakarga Yayınları, 2020.

Fawkes, hikâyesinde siyah beyaz, kaotik ve pesimist bir dünyayla karşılıyor bizleri. İnançla şekillendirilen dünyamızın şirazesinin nasıl eğildiğini gösterirken, kaybettiği çocuğunun kaderini arayan bir baba çıkıyor karşımıza.

ÖLÜLER ORDUSU YÜRÜYOR

Dünyamıza hükmediyor savaş. Yaşama karşı ölüm, dinlerin kubbesi altında palazlanıyor asırlardır.

“Erkekliğin” simgeleri altında başlayan ritüel belirliyor ölümün şeklini. Kanadalı sanatçı, ölüme karşı yaşamın tarafında yüzeysel bir duruş sergilemiyor; kaleminden çıkan lekeler, şekiller ve karakterlerle ölümü ve yok oluşu kutsayanları acımasızca lanetliyor; onlarla dövüşüyor.

Ölüler ordusu yürüyor, çağlar boyunca ölen ve öldürülenlerin bezgin adımları... Öte tarafta bedenini yitiren farklı sınıflardan kadınlar...

Ray Fawkes’in çizdiği dünyada kadının adı yok! Yani kadının, patriarkal dünyadaki yeri ustalıklarla resmediliyor. Çizilen şablonların içinde, kadına biçilen rollere sadık kalan, esareti yaşayan bir kadınlık durumu var. Dahası onun çığılığı var.

ÖLÜMÜN YERİNİ SEVGİ VE AŞK ALIR

Kurtuluş mitlerine, zaferlere yer yok Fawkes’in kitabında... Kadının tarih boyunca devam eden kültürel, siyasal ve sosyal esaretinin adı var: Patriarka. Böbürlenen, çevresine ölüm ve felaket saçan, nihayetinde kendi yok oluşunu da getiren kültürel bir fenomen bu...

Bir noktadan sonra ise ilk sevişmeler, aşk, özlem bütün kötülüklerin içerisinden sıyrılıyor. Umutlu olmanın dahi zor olduğu bir dünyada sevgi mutlaka galip geliyor. Despotlar, zorbalar, savaş lordları ve din bezirganları yeniliyor. Bu mutlak gerçek Fawkes’in karamsar dünyasının

Umut, umutsuzluk denizinin içindeki bir damla âdeta. Böylesi bir anlatı, ancak bu derece büyük bir acının sonucu olabilir. Bebeğini kaybeden bir babanın, yaratıcı bir sanatçının dünyasıyla karşı karşıyayız. Grafik romanın dokuz panelden oluşan örgüsüne kalbini, umutlarını, sevgisini, öfkesini, hüznünü gömmüş Fawkes, ölümlerle tanışmış birinin bilgeliğiyle...

içerisinde kesin bir netlikte vurgulanıyor. Ölümün yerini sevgi ve aşk alıyor.

DC ve Vertigo Comics gibi dünyaca ünlü yayınevlerinin popüler karakterlerini resimledikten sonra kendi iç dünyasını okuruna açan Fawkes'in hayal dünyamızı besleyen bu çalışması oldukça kıymetli.

Bunların ötesinde, grafik roman okuyucusu bu derece ağır kültürel hesaplaşmalarla yüklü, bireysel acıları taşıyan bir metni okumaktan zevk alır mı bilinmez ama özgün bir çalışma olması ve grafik roman sanatına önemli bir katkı sunması açısından 'Tek Ruh'un mutlaka okunması gereken bir kitap olduğu rahatlıkla söyleyebiliriz.

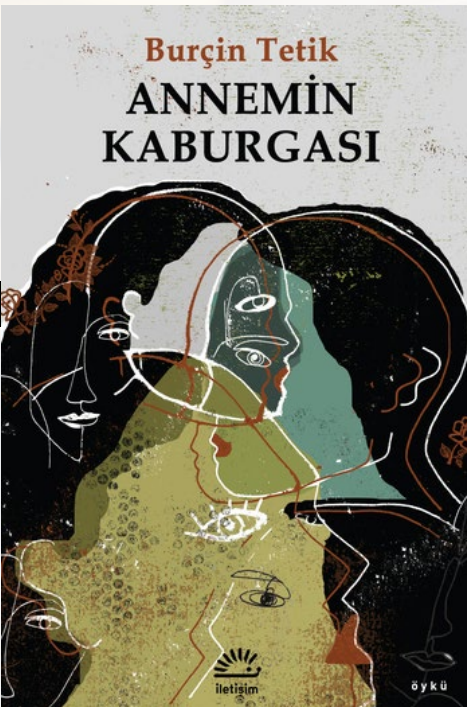

Şehrazat

Yazar: Leila Sebbar
Çevirmen: Bahadırhan Bozkurt
Yayınevi: İletişim Yayıncılık
Sayfa Sayısı: 204

Mutfak Okulu

Yazar: Güzin Yalın
Yayınevi: İletişim Yayıncılık
Sayfa Sayısı: 121

Annemin Kaburgası

Yazar: Burçin Tetik
Yayınevi: İletişim Yayıncılık
Sayfa Sayısı: 99

**ALEVİLER VE
SOSYALİSTLER
SOSYALİSTLER
VE ALEVİLER**

BİR KARŞILAŞMANIN
KENAR NOTLARI

DERLEYENLER
AYHAN YALÇINKAYA
HALİL KARAÇALI

*dipnot

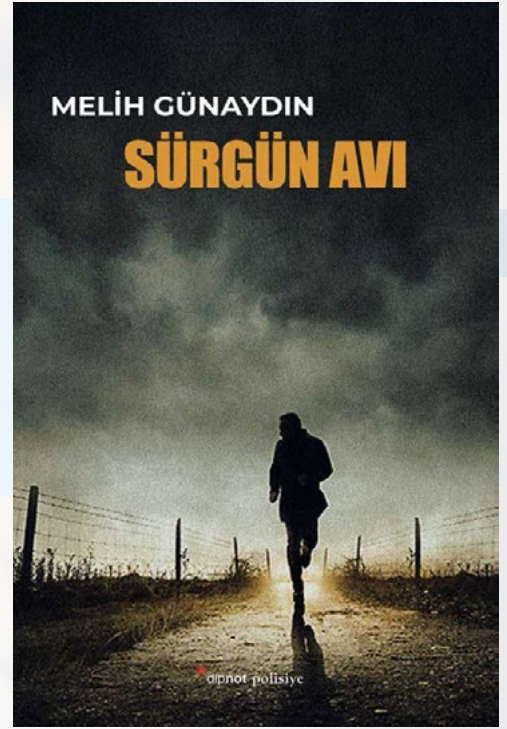
**Aleviler ve Sosyalistler,
Sosyalistler ve Aleviler**

Derleyen: Ayhan Yalçinkaya, Halil Karaçalı
Yayınevi: Dipnot Yayınları
Sayfa Sayısı: 304

Sürgün Avı

Yazar: Melih Günaydın
Yayınevi: Dipnot Yayınları
Sayfa Sayısı: 312

MELİH GÜNAYDIN
SÜRGÜN AVI

dipnot polisye

CASPAR
HENDERSON

**HAYAL BİLE
EDEMEYE-
CEĞİMİZ
VARLIKLAR
KİTABI**

metis

**Hayal Bile
Edemeyeceğimiz
Varlıklar Kitabı**

Yazar: Caspar Henderson
Çeviren: Deniz Keskin
Yayınevi: Metis Yayıncılık
Sayfa Sayısı: 472

ASLI TOHUMCU
MAVİSU DEMİRAĞ
Benim Babam Kötü Örnek

Benim Babam Kötü Örnek

Yazar: Aslı Tohumcu
Resimleyen: Mavisu Demirağ
Yayınevi: Can Çocuk Yayınları
Sayfa Sayısı: 44

Baronlar Savaşı 'Zindaştı Olayı'nın Perde Arkası

Yazar: Timur Soykan
Yayınevi: Kırmızı Kedi Yayınevi
Sayfa Sayısı: 424

Onat Kutlar

"Kül"
Günlükler

Kül Günlükler

Yazar: Onat Kutlar
Yayınevi: Kırmızı Kedi Yayınevi
Sayfa Sayısı: 112

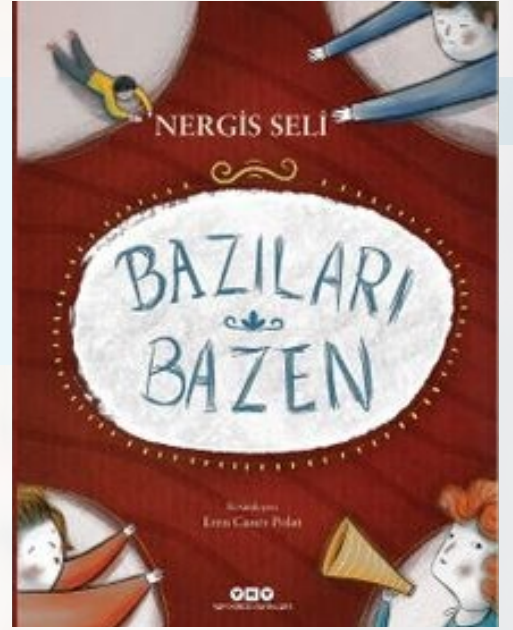

Hegel'in Gözyaşları

Yazar: **Olivia Bianchi**
Çeviren: **Ece Durmuş**
Yayınevi: **Otonom Yayıncılık**
Sayfa Sayısı: **184**

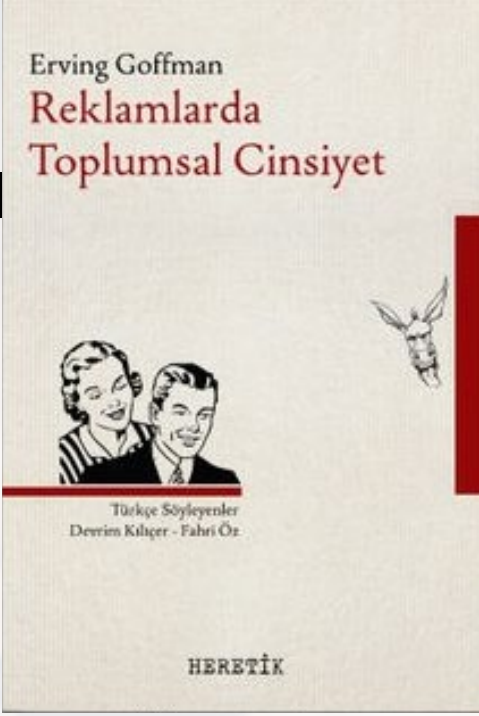
Bazıları Bazen

Yazar: **Nergis Seli**
Resimleyen: **Eren Caner Polat**
Yayınevi: **Yapı Kredi Yayınları**
Sayfa Sayısı: **24**

Kum Tefrikaları

Yazar: **Ömür İklim Demir**
Yayınevi: **Yapı Kredi Yayınları**
Sayfa Sayısı: **432**

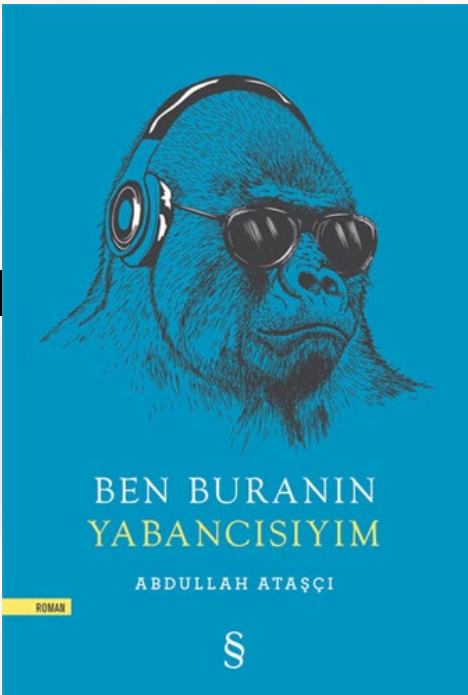
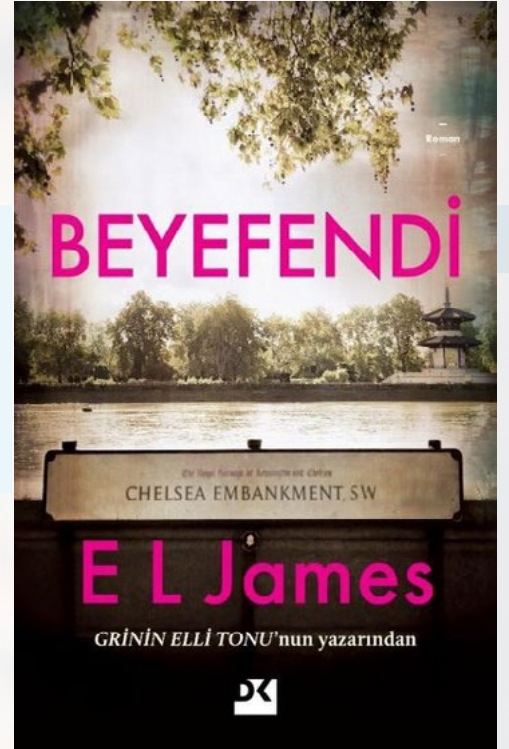

Reklamlarda Toplumsal Cinsiyet

Yazar: **Erving Goffman**
Çeviren: **Fahri Öz, Devrim Kılıçer**
Yayınevi: **Heretik Yayıncılık**
Sayfa Sayısı: **240**

Beyefendi

Yazar: **E. L. James**
Çeviren: **Bige Turan Zourbakis**
Yayınevi: **Doğan Kitap**
Sayfa Sayısı: **250**

Ben Buranın Yabancıyım

Yazar: **Abdullah Ataç**
Yayınevi: **Everest Yayınları**
Sayfa Sayısı: **190**

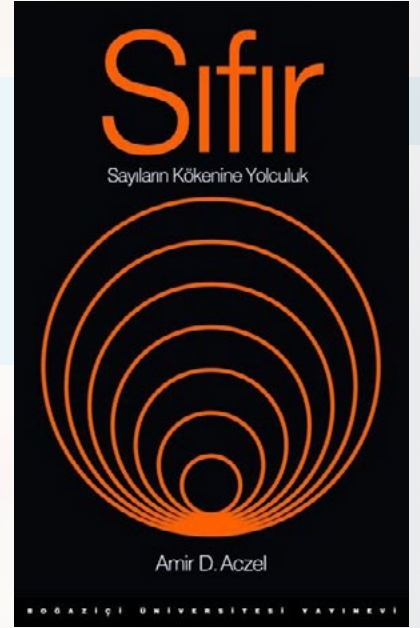

Doğu Masalları

Yazar: Kolektif
Çeviren: Servin Sarıyer
Yayınevi: Karakarga Yayınları
Sayfa Sayısı: 512

Sıfır - Sayıların Kökenine Yolculuk

Yazar: Nergis Seli
Resimleyen: Eren Caner Polat
Yayınevi: Yapı Kredi Yayınları
Sayfa Sayısı: 210

Kapiland'ın Külleri

Yazar: Miyase Sertbarut
Yayınevi: Tudem Yayınları
Sayfa Sayısı: 200

